

STUDIU ISTORIC GENERAL ȘI ARHEOLOGIC

COMUNA VALEA LARGĂ, JUDEȚUL MUREȘ

FIȘA PROIECTULUI

Denumirea proiectului:

**STUDIU ISTORIC GENERAL ȘI ARHEOLOGIC
COMUNA VALEA LARGĂ, JUD. MUREȘ**

Beneficiar:

PRIMĂRIA COMUNEI VALEA LARGĂ

Str. Principală nr. 248, sat Valea Largă, județ Mureș

Proiectant general:

SC ECO MAPS SRL – CLUJ

Director General ing. CĂLIN ROMAN

Șef de proiect

arh. LAURA BAURDA

Proiectanți:

arh. MIHAI MARTIN

ing.. ADRIAN PODARU

Experți MCC

arh. CATALINA DANA PREDA

dr. arheolog FLORIN-GHEORGHE FODOREAN

Contract nr.: **4116 / 2017**

Proiect nr.: **29 / 2017**

Cluj-Napoca, aprilie 2020

CUPRINS

PIESE SCRISE

1.	OBIECTIVELE STUDIULUI ISTORIC GENERAL ȘI ARHEOLOGIC	5
2.	EVOLUȚIA LOCALITĂȚILOR.....	5
	• Surse documentare	5
	• Suportul topografic al studiului.....	5
	• Așezarea geografică.....	5
	• Date generale	7
	• Date istorice.....	8
	• Statutul administrativ al comunei Valea Largă	27
	• Evoluția spațială a localităților.....	28
	• Dinamica populației	29
	• Situația zonelor funcționale.....	31
3.	SITUAȚIA PATRIMONIULUI CULTURAL	41
3.1.	PATRIMONIUL ARHEOLOGIC.....	41
	• Repertoriul Arheologic National al jud. Mureș, Comuna Valea Largă	41
4.	CRITERII DE SELECȚIE ȘI DELIMITARE A OBIECTIVELOR DE PATRIMONIUL CULTURAL	44
4.1.	CATEGORII DE PATRIMONIUL. DEFINIRE	44
4.2.	DELIMITAREA ZONELOR DE PROTECȚIE A MONUMENTELOR ISTORICE.....	47
	• Patrimoniu arheologic	47
	• Monumente de arhitectura propuse.....	54
5.	RECOMANDĂRI ÎN VEDEREA ELABORĂRII REGLEMENTĂRIILOR URBANISTICE ALE PLANULUI URBANISTIC GENERAL REACTUALIZAT ..	58
5.1.	PROTEJAREA FONDULUI CONSTRUIT	58
5.2.	ZONE / SUBZONE / UTR-URI ÎN COMUNA VALEA LARGĂ	59
5.3.	REGLEMENTĂRI URBANISTICE ÎN VEDEREA ELABORĂRII RLU AFERENT PUG COMUNA VALEA LARGĂ.....	60
	• Utilizări admise	41
	• Utilizări permise cu condiții	42
	• Concluzii	44
6.	ANEXE	
	• Fișa localității	
	• Fișa monument propus spre clasare	

PIESE DESENATE

- Evoluția localității sat Valea Largă
- Evoluția localității sat Grădini
- Evoluția localității sat Mălăiești
- Evoluția localității sat Poduri
- Evoluția localității sat Valea Frăției
- Evoluția localității sat Valea Glodului
- Evoluția localității sat Valea Pădurii
- Evoluția localității sat Valea Șurii
- Evoluția localității sat Valea Urișului
- Patrimoniul arheologic și arhitectural în UAT Valea Largă, sc. 1:10.000
- UTR-uri în ZP - sat Valea Largă, sc. 1:2.500

STUDIU ISTORIC ȘI ARHEOLOGIC

1. OBIECTIVELE STUDIULUI ISTORIC GENERAL ȘI ARHEOLOGIC

- Considerații generale pe seama evoluției urbanistice și arhitecturale;
- Evidențierea și inventarierea elementelor valoroase din punct de vedere urbanistic și arhitectural la nivelul comunei;
- Delimitarea în coordonate stereo 70 a zonelor de protecție a monumentelor istorice clasate;
- Propunerea de noi poziții în Lista monumentelor istorice ;
- Delimitarea în coordonate stereo 70 a zonelor construite protejate;
- Întocmirea fișelor pentru fiecare obiectiv de patrimoniu;
- Recomandări de integrare a zonelor de protecție ale monumentelor / zone construite protejate în P.U.G reactualizat.

2. EVOLUȚIA LOCALITĂȚILOR

• Surse documentare

- Direcția Județeană de Statistică Mureș;
- Consiliul Județean Mureș;
- OCPI Mureș;
- Consiliul Local Valea Largă;
- Ministerul mediului, apelor și pădurilor (pentru siturile din rețeaua Natura 2000);
- Direcția Apele Române Mureș;
- CIMEC;
- LMI 2015;
- Repertoriul arheologic national (RAN) al județului Mureș.

• Suportul topografic al studiului

- Hărți, scara 1 : 5.000 și 1 : 25.000, sursa Consiliul Local Valea Largă;
 - Ortofotoplanuri, în sistem de proiecție Stereo 70;
- Elementele preluate de pe hărțile topografice au fost reactualizate, conform situației existente, în anul 2015-2016.

• Așezarea geografică

Comuna Valea Largă este situată în zona centrală a colinelor Ludușului, în partea nord-vestică a județului Mureș, pe Pârâul Matca, afluent al Pârâului de Câmpie, la 20 km de orașul Luduș și la 70 km de municipiul Tîrgu Mureș.

Din punct de vedere administrativ, comuna Valea Largă se învecinează la N cu comuna Frata [CJ], la V cu comunele Miheșu de Câmpie [MS] și Zau de Câmpie [MS], la S cu comunele Tăureni [MS] și Trittenii de Jos [CJ], și la E cu comuna Ceanu Mare [CJ].

- **Date generale**

Amplasarea: **România, Regiunea de dezvoltare Centru, jud. Mureș**

Coordonate: **46°37'13"N, 24°04'33"E**

Suprafața teritoriului administrativ: **33,50 kmp**

Număr de localități: **9**

Reședința de comună: **sat Valea Largă**

Populația totală stabilă (rezultate provizorii RPL 2011): **3098 locuitori**

Număr total clădiri (rezultate provizorii RPL 2011): **1241**

Număr total locuințe (rezultate provizorii RPL 2011): **1241**

Număr total gospodării (rezultate provizorii RPL 2011): **1125**

Anii primei mențiuni documentare a localităților comunei:

- Valea Largă: **1332**
- Grădini: **1956**
- Mălăiești: -
- Poduri: **1956**
- Ștefăneaca: -
- Valea Frăției: **1956**
- Valea Glodului: **1956**
- Valea Pădurii: **1956**
- Valea Șurii: **1956**
- Valea Urișului: **1956**

Caracterul funcțional: **mixt: - agro-zootehnic**

Zone naturale protejate în UAT Valea Largă:

- ROSCI0408 „Zau de Câmpie”;
- ROSPA0050 „Iazurile Miheșu de Câmpie - Tăureni”;
- Rezervația de bujori Zau de Câmpie.

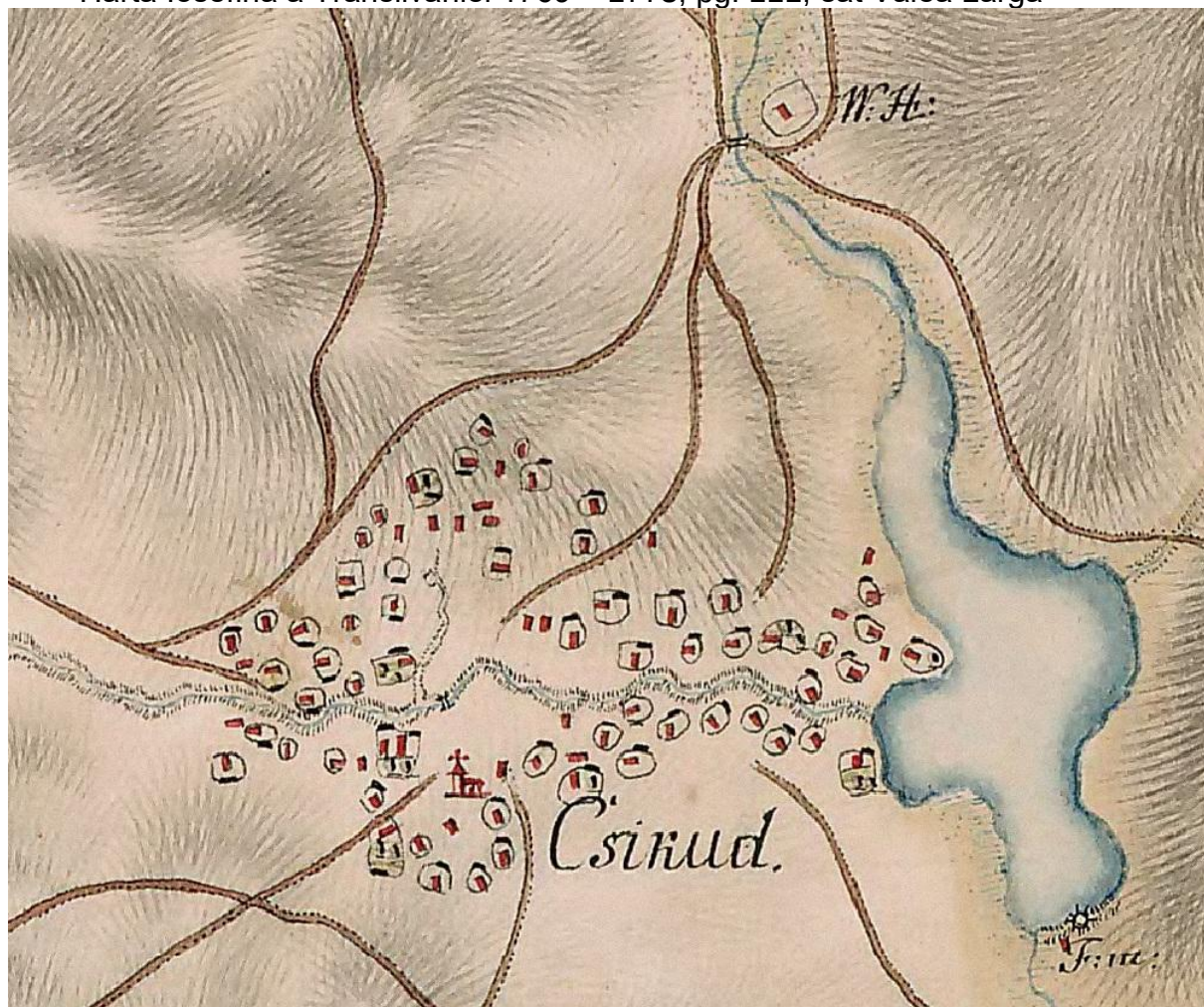
Monumente istorice clasate conform LMI 2015:

- Situri arheologice **categorii B: 1 obiectiv**

- **Date istorice**

Localitatea **Valea Largă** este atestată documentar din anul **1332**. Satul era cunoscut în trecut sub numele de **Țicud**, denumire ce se va schimba în anul 1924 în Valea Largă.

Harta Iosefină a Transilvaniei 1769 – 1773, pg. 111, sat Valea Largă

Numele din hartă	Numele românesc	Numele unguresc	Numele german
Csikud	Valea Largă	Mezőceked	-

a II-a campanie militara austriaca (1806-1869) localitatea Valea Larga (Czikud)

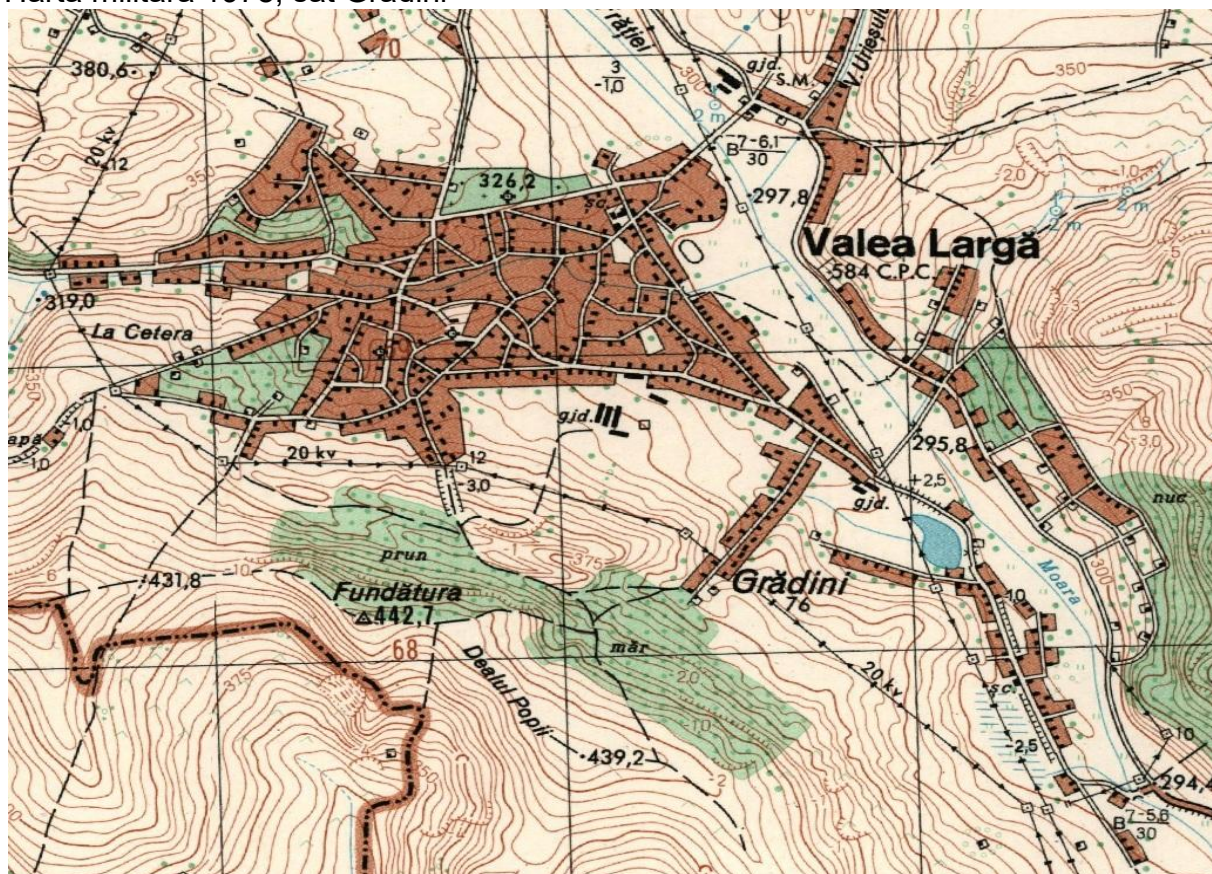

a III-a campanie militara austriaca (1869-1887) localitatea Valea Larga (Mezo-Czikud)

Localitatea **Grădini** este atestată documentar în anul 1956.

Harta militară 1978, sat Grădini

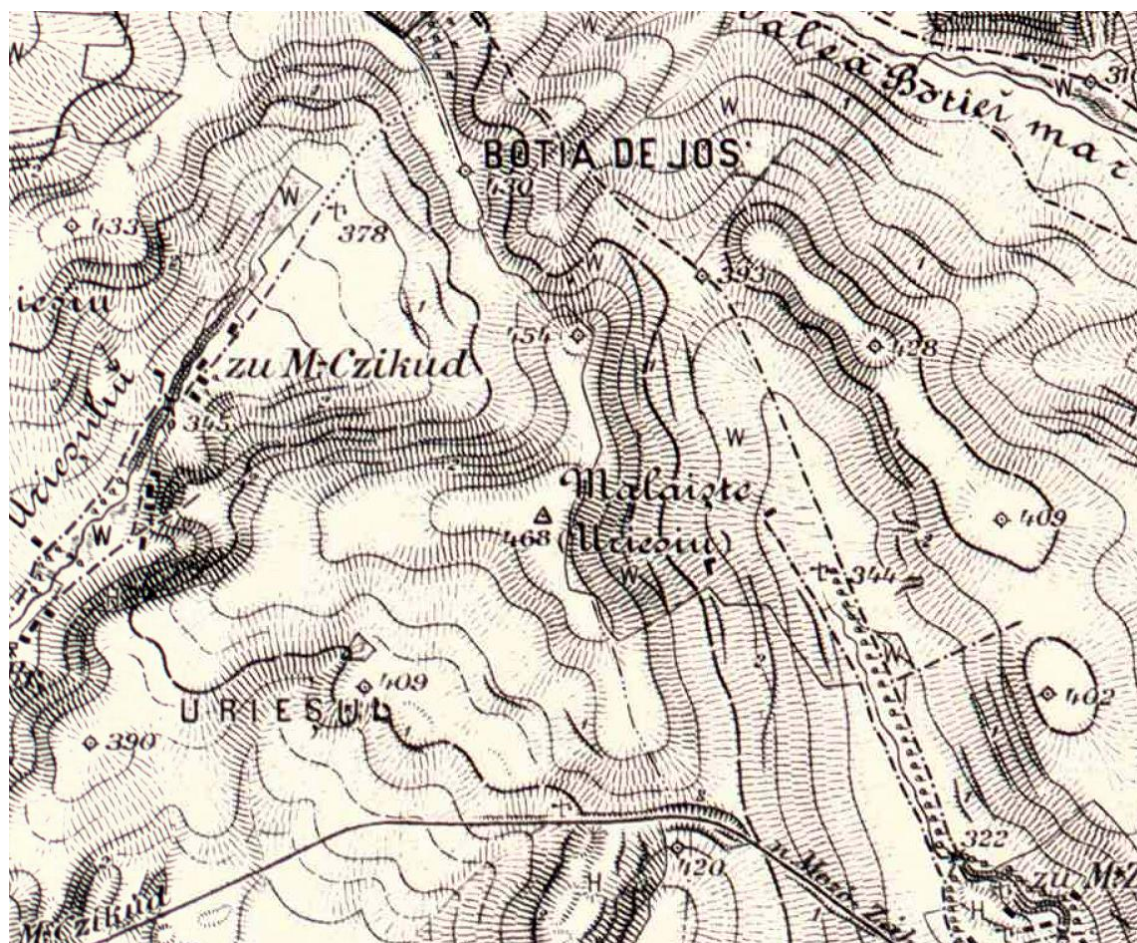

Perspectiva sat **Grădini**

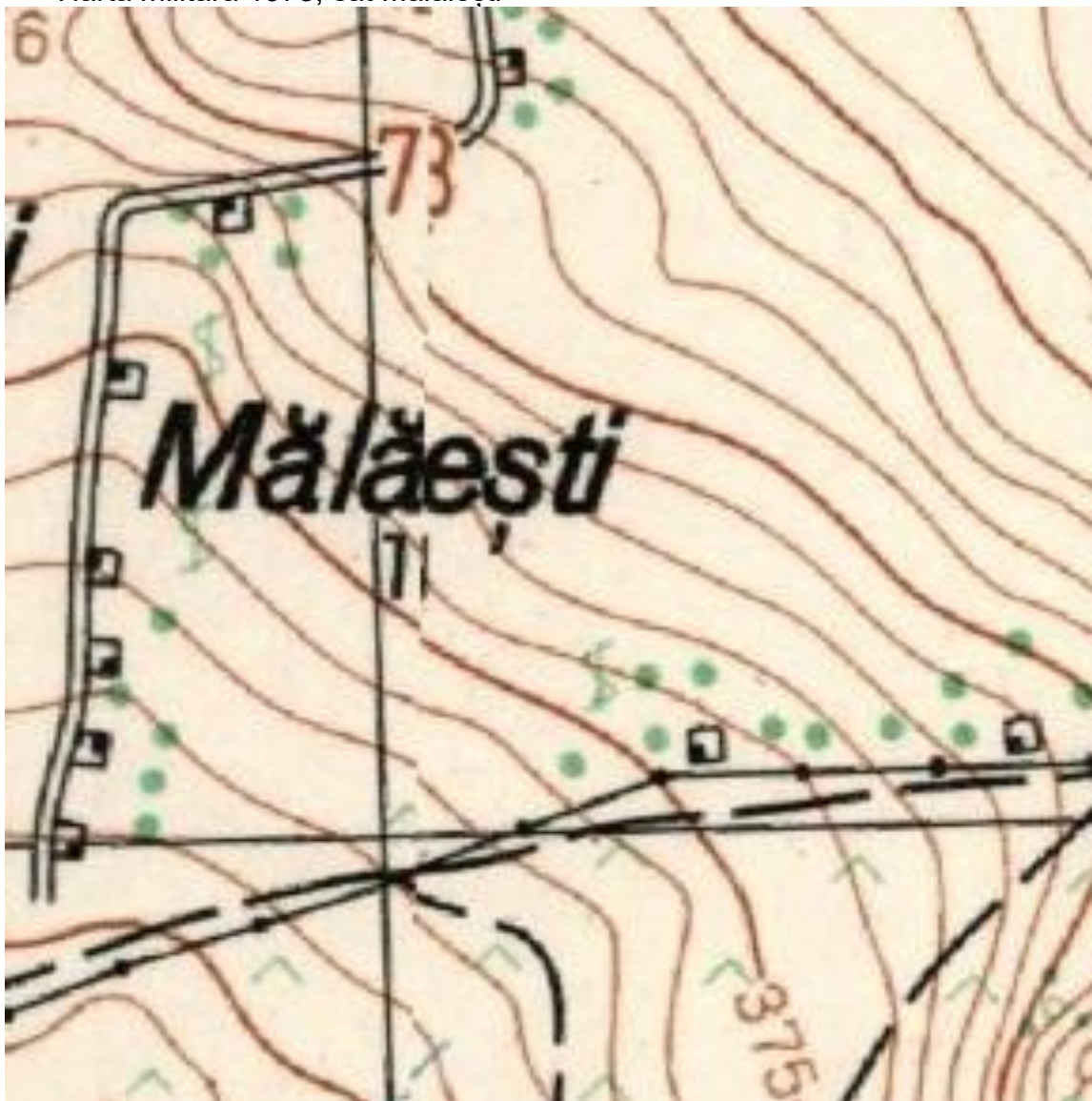

Pentru localitatea **Mălăiești** nu se cunoaște anul primei atestări documentare.

a III-a campanie militara austriaca (1869-1887) localitatea **Mălăiești** (Malaiste)

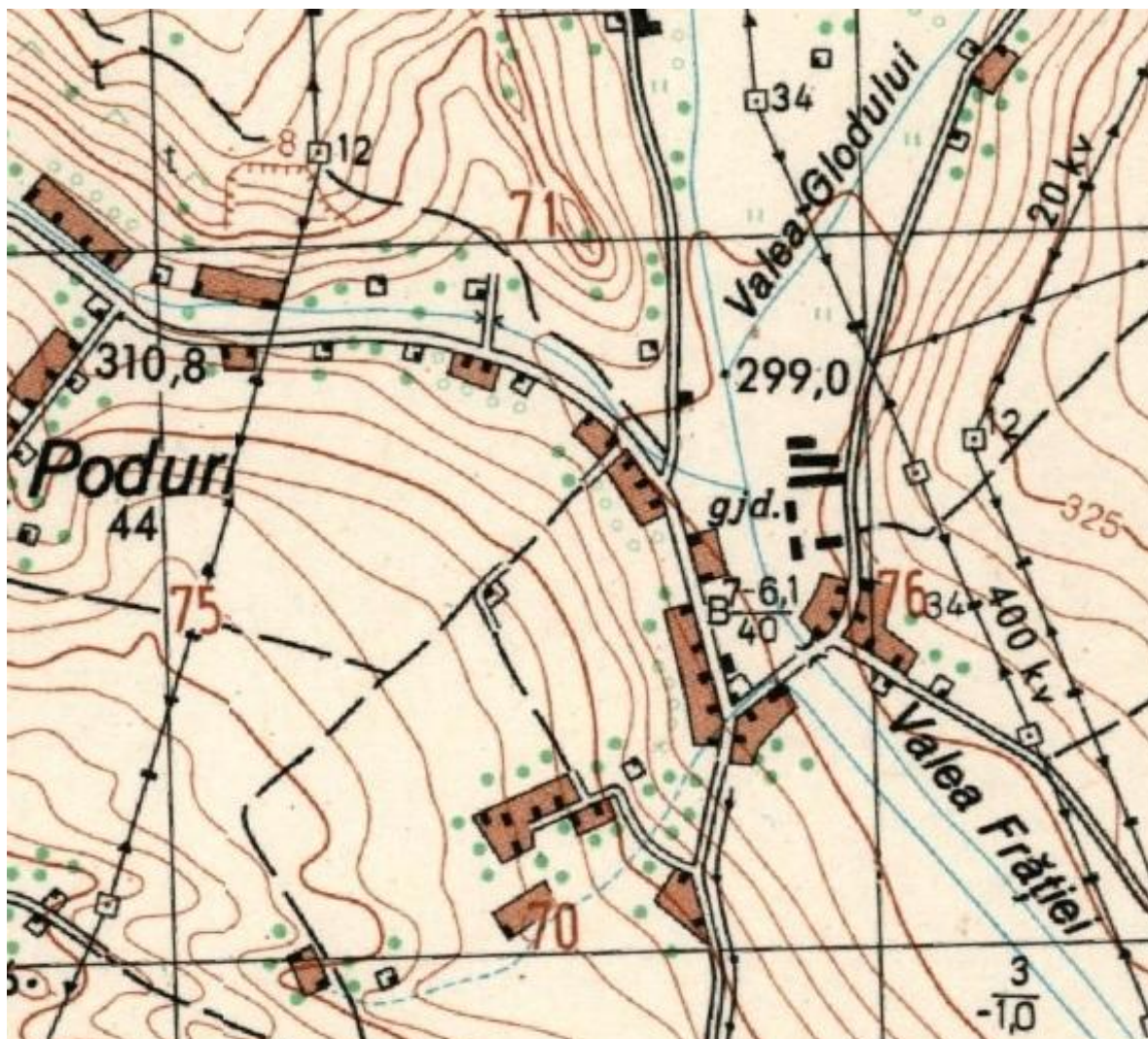

Harta militară 1978, sat Mălăiești

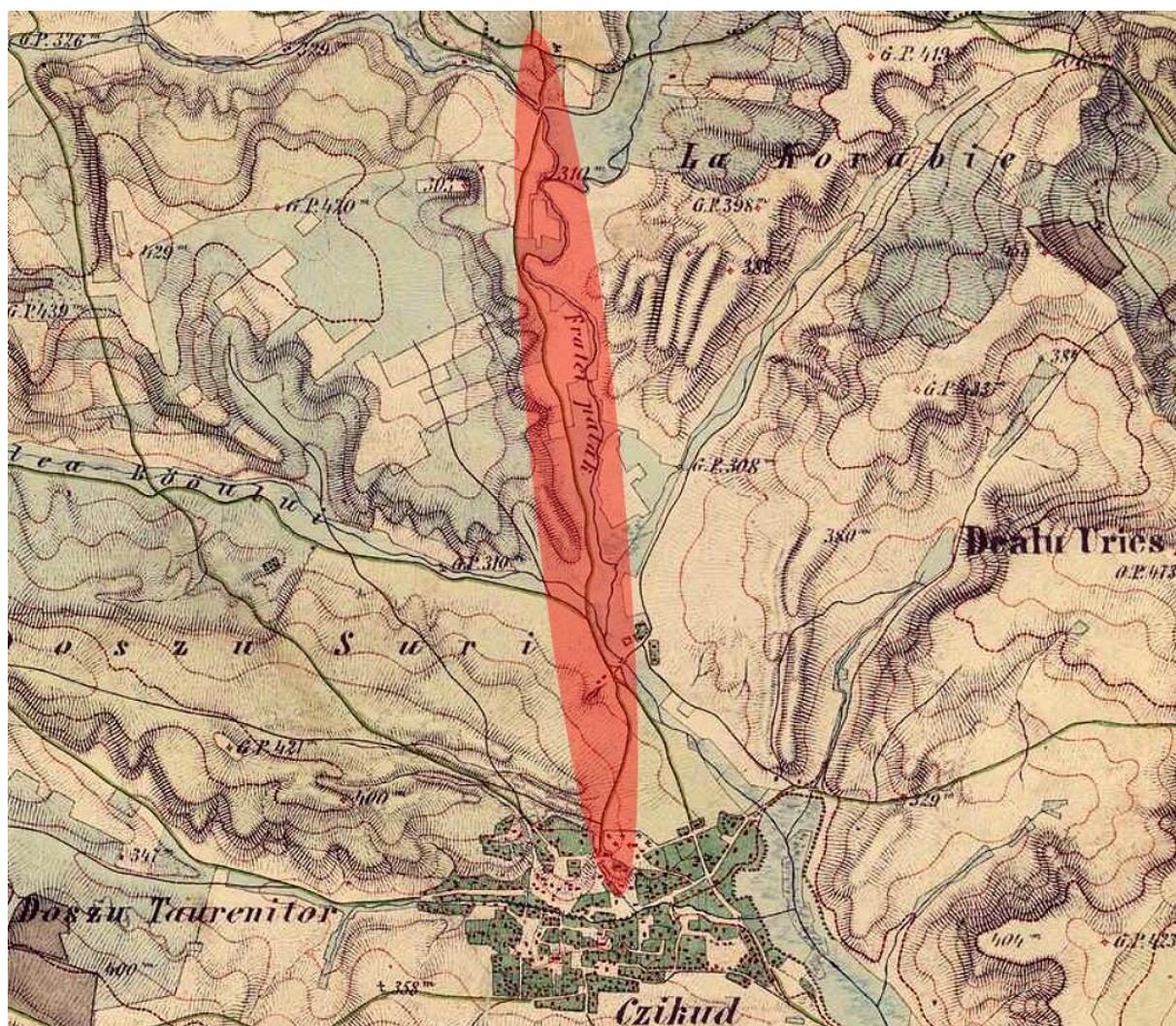
Localitatea **Poduri** este atestată documentar în anul 1956.

Harta militară 1978, sat Poduri

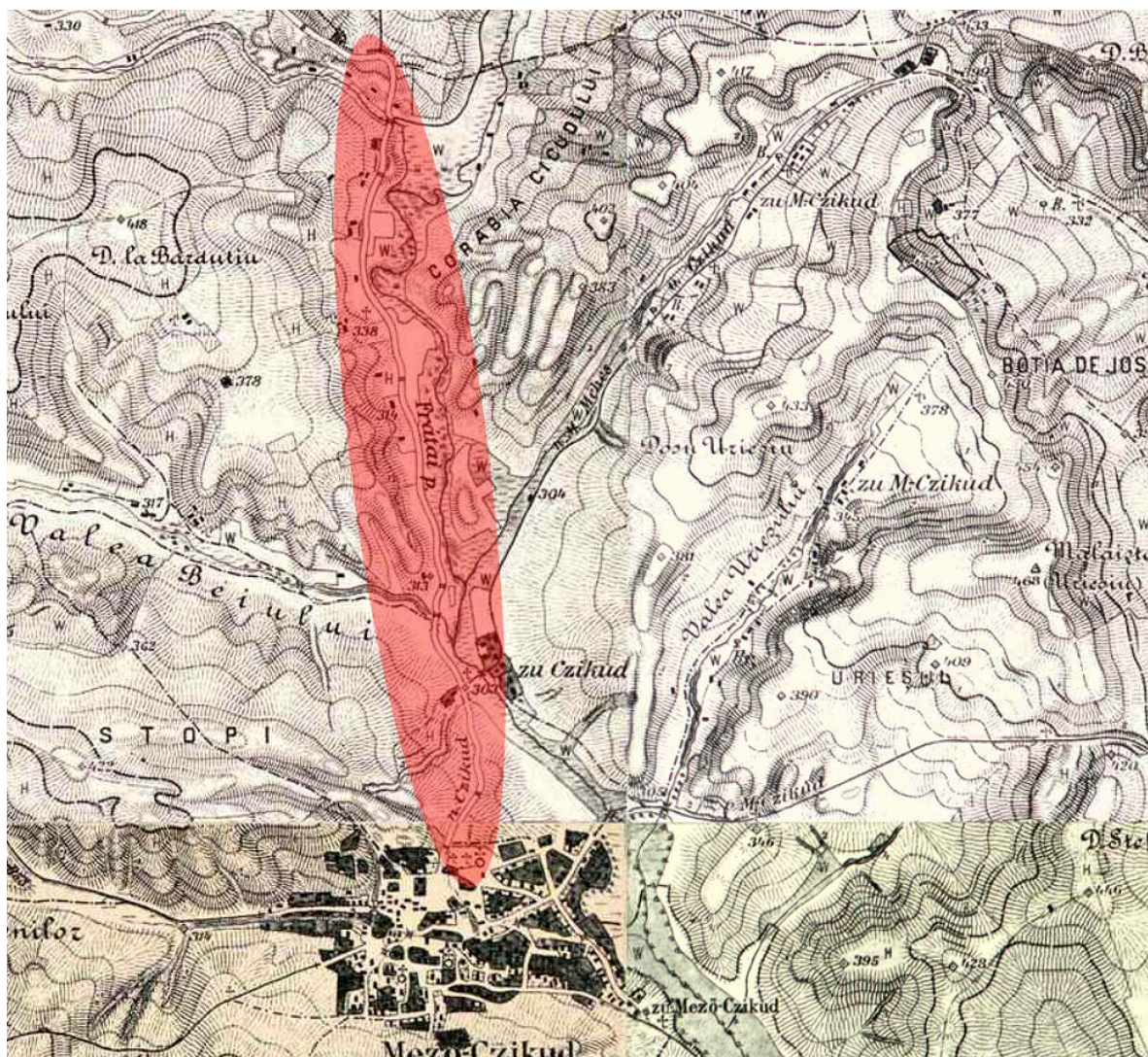

Localitatea **Valea Frăției** este atestată documentar în anul 1956.

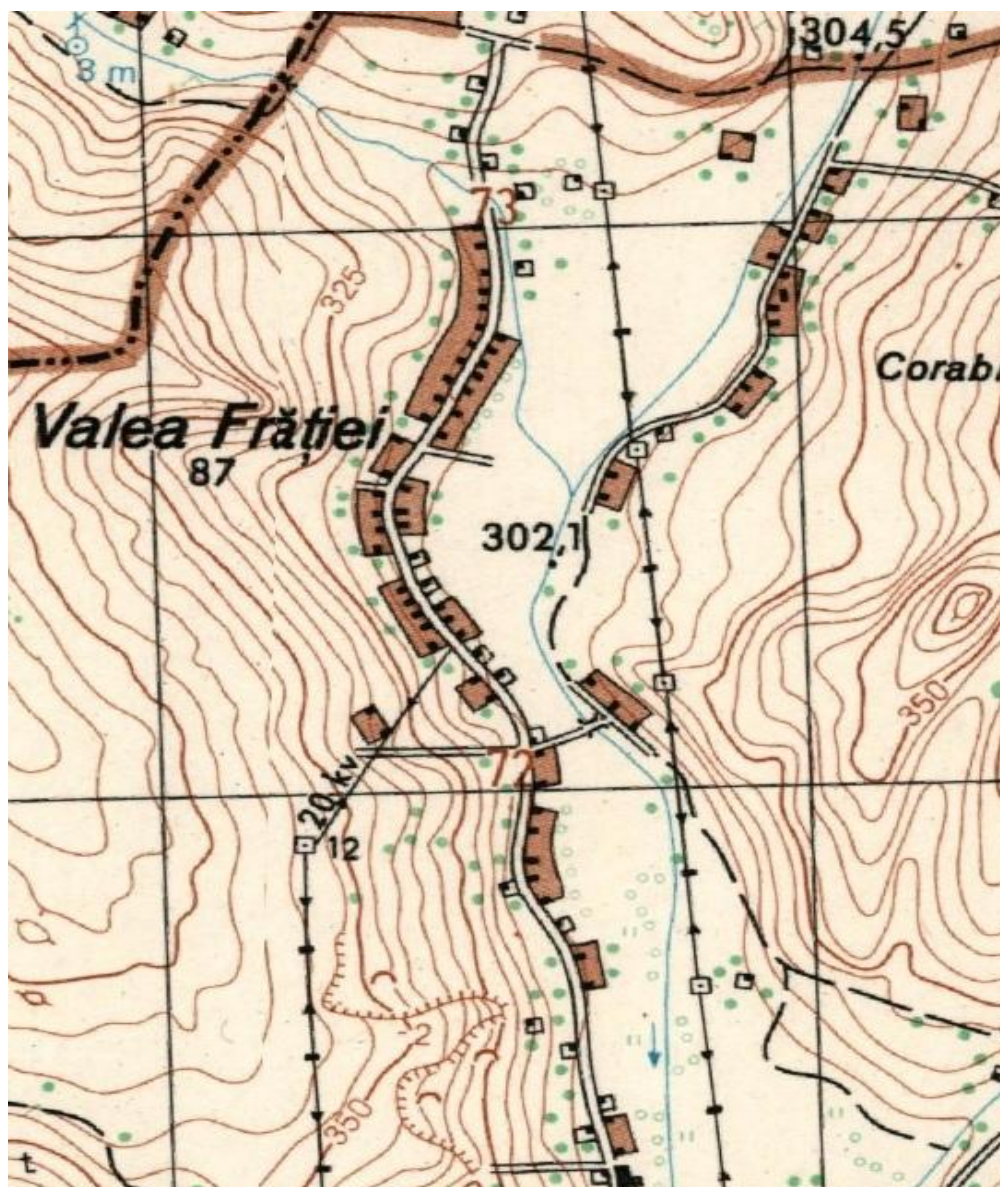
a II-a campanie militara austriaca (1806-1869) zona cu Valea Frăției

a III-a campanie militara austriaca (1869-1887) zona cu Valea Frăției

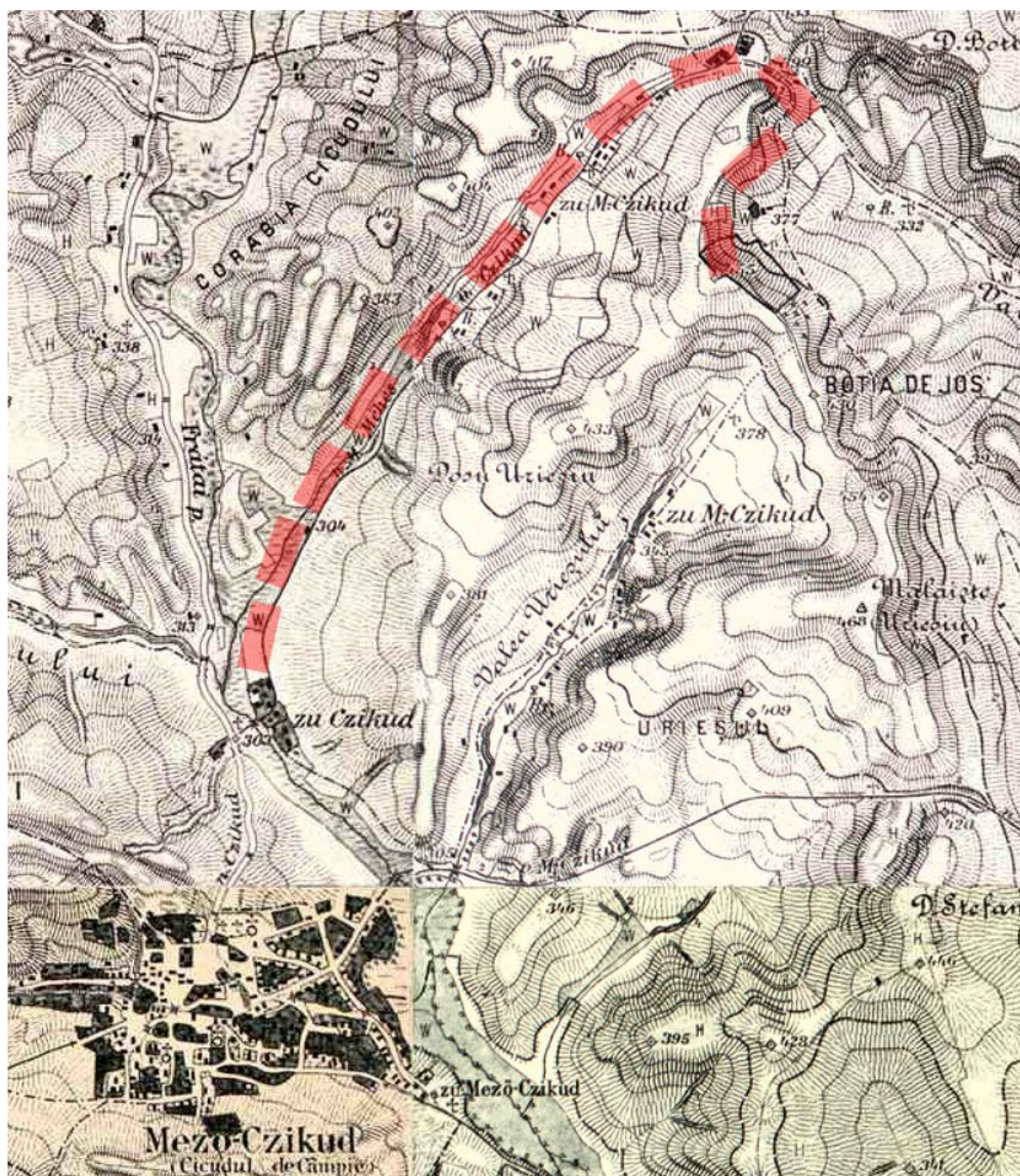

Harta militară 1978, sat Valea Frăției

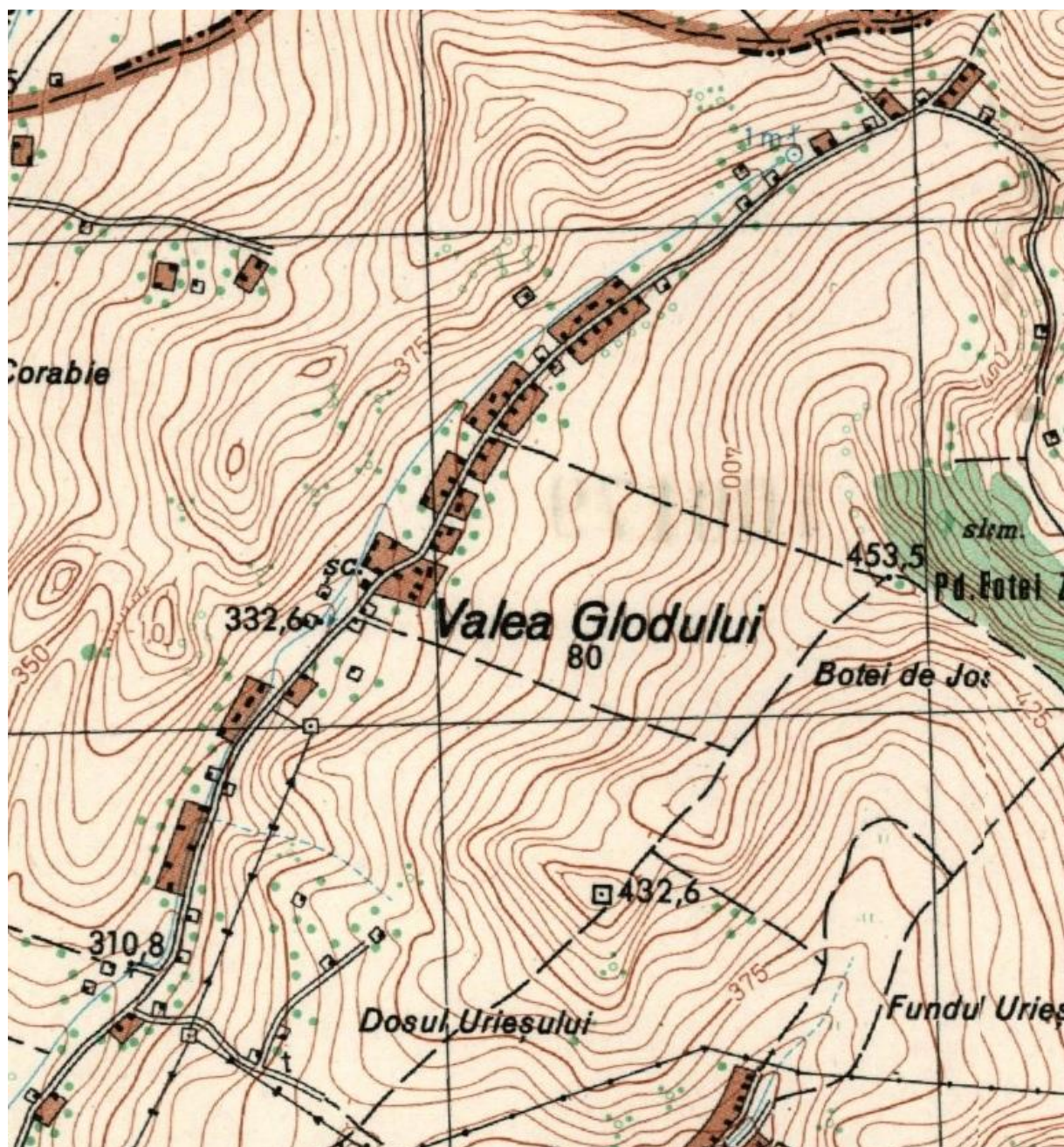

Localitatea **Valea Glodului** este atestată documentar în anul 1956.

a III-a campanie militara austriaca (1869-1887) zona cu Valea Glodului

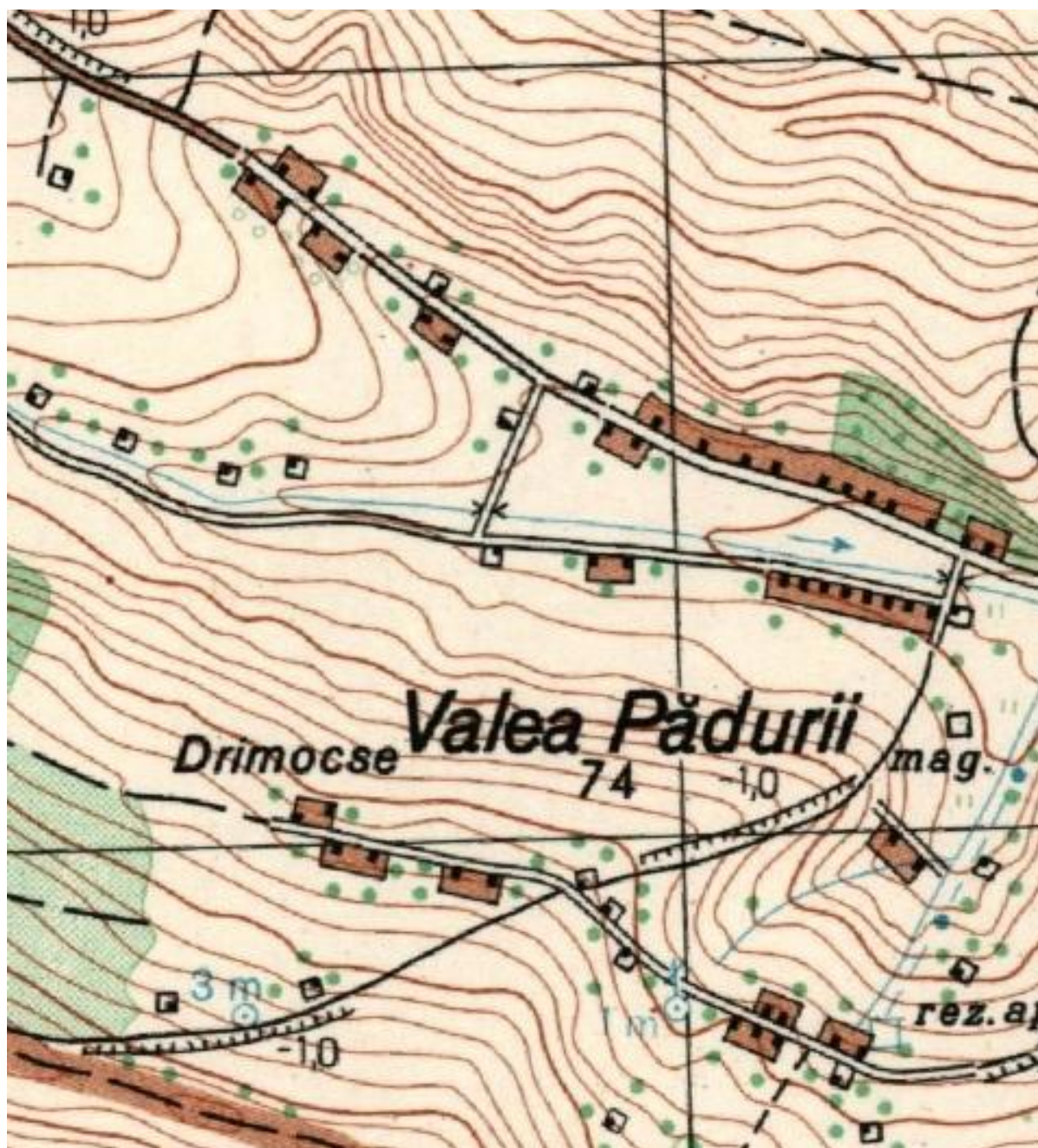

Harta militară 1978, sat Valea Glodului

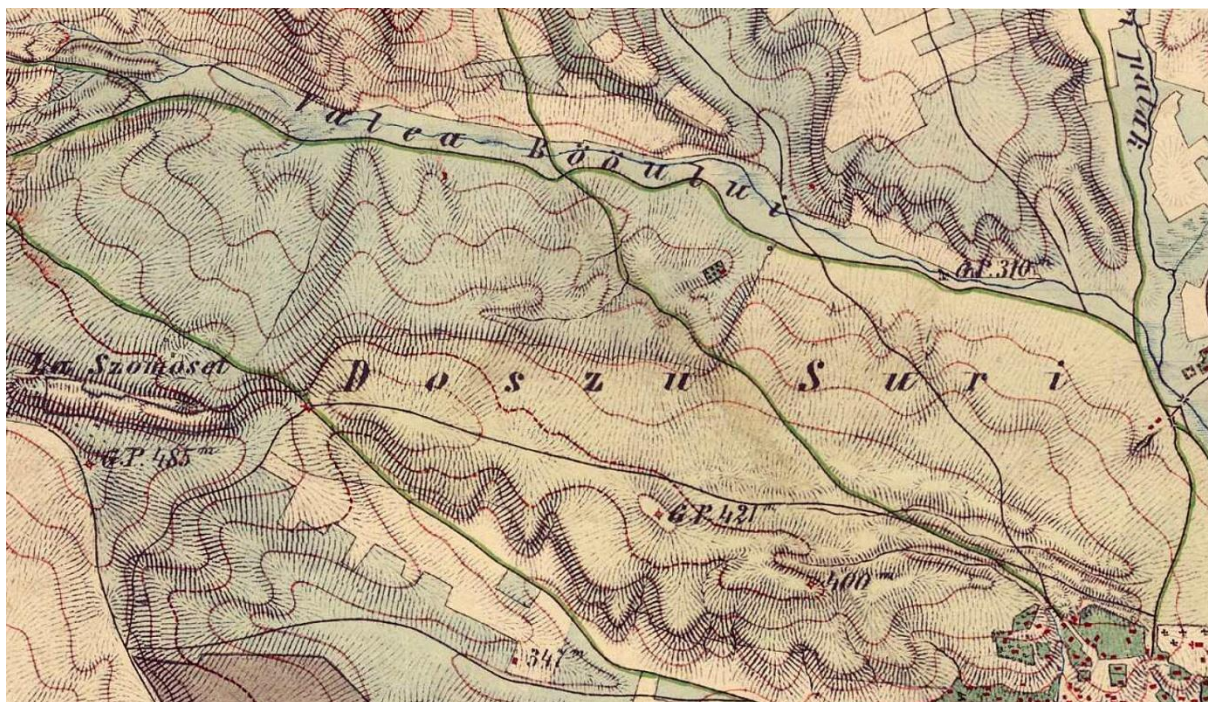
Localitatea **Valea Pădurii** este atestată documentar în anul 1956.

Harta militară 1978, sat Valea Pădurii

Localitatea **Valea Șurii** este atestată documentar în anul 1956.

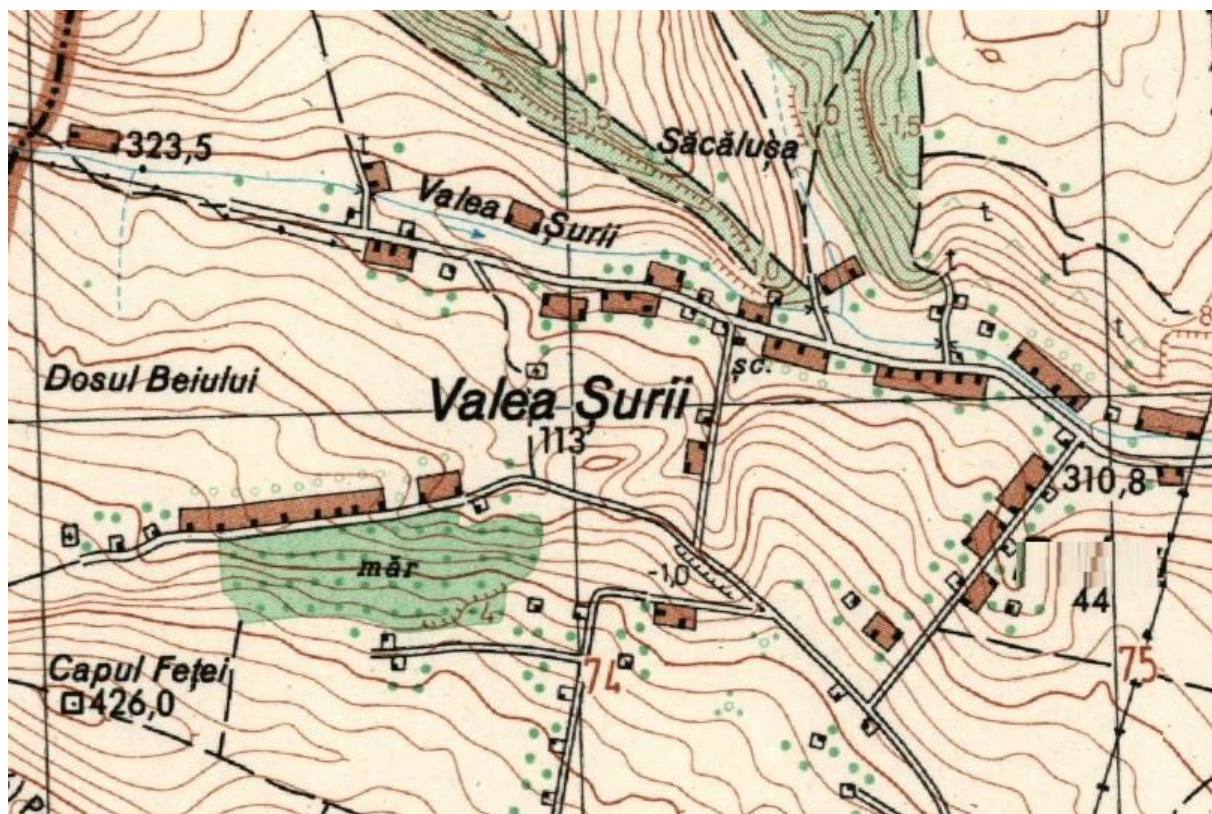
a II-a campanie militara austriaca (1806-1869) zona Valea Șurii (Doszu Suri)

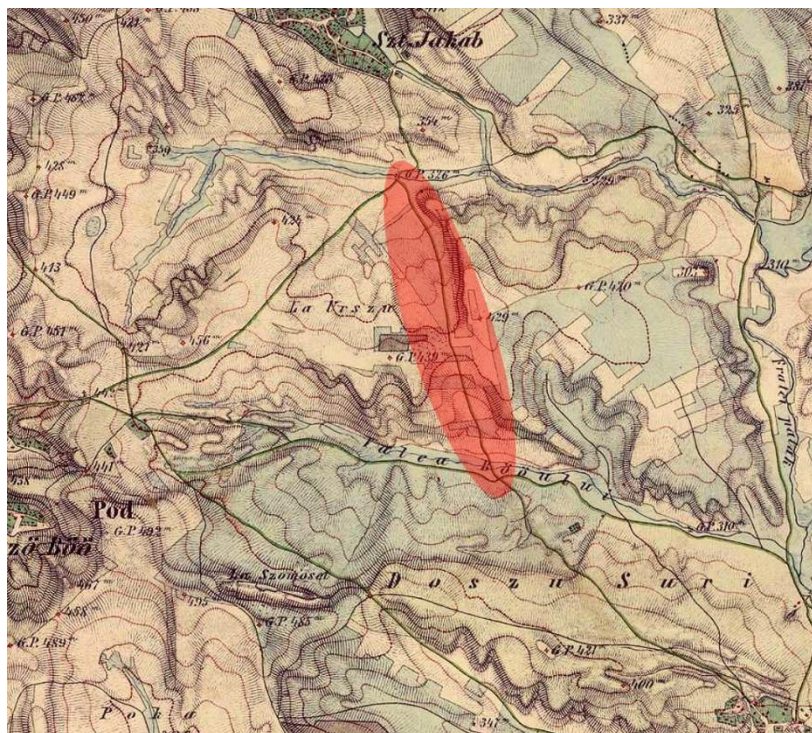
a III-a campanie militara austriaca (1869-1887) zona Valea Șurii (Doszu Suri)

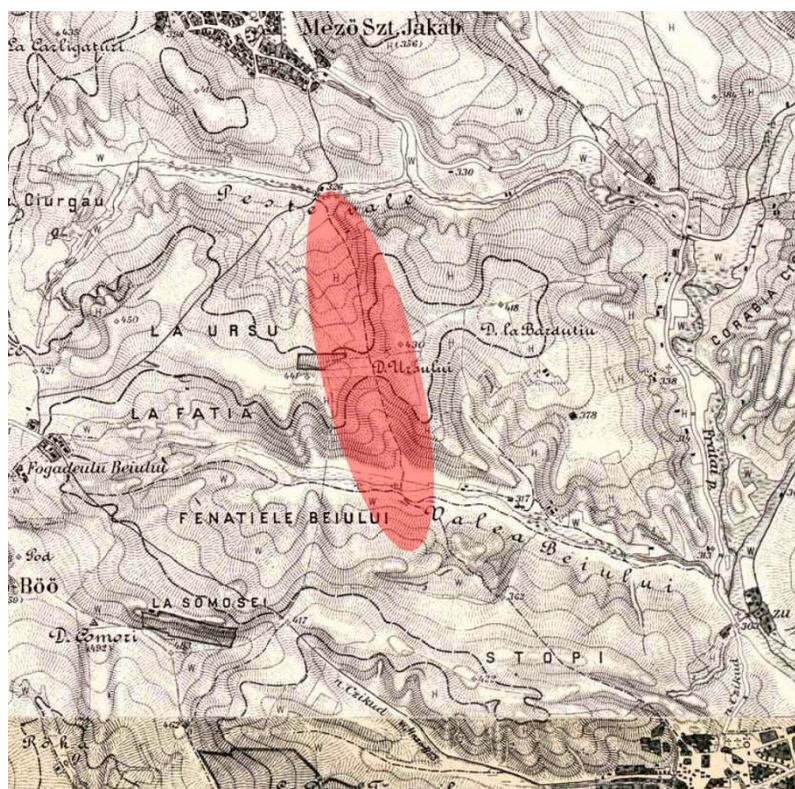
Harta militară 1978, sat Valea Șurii

a II-a campanie militara austriaca (1806-1869) zona spre Valea Beiului

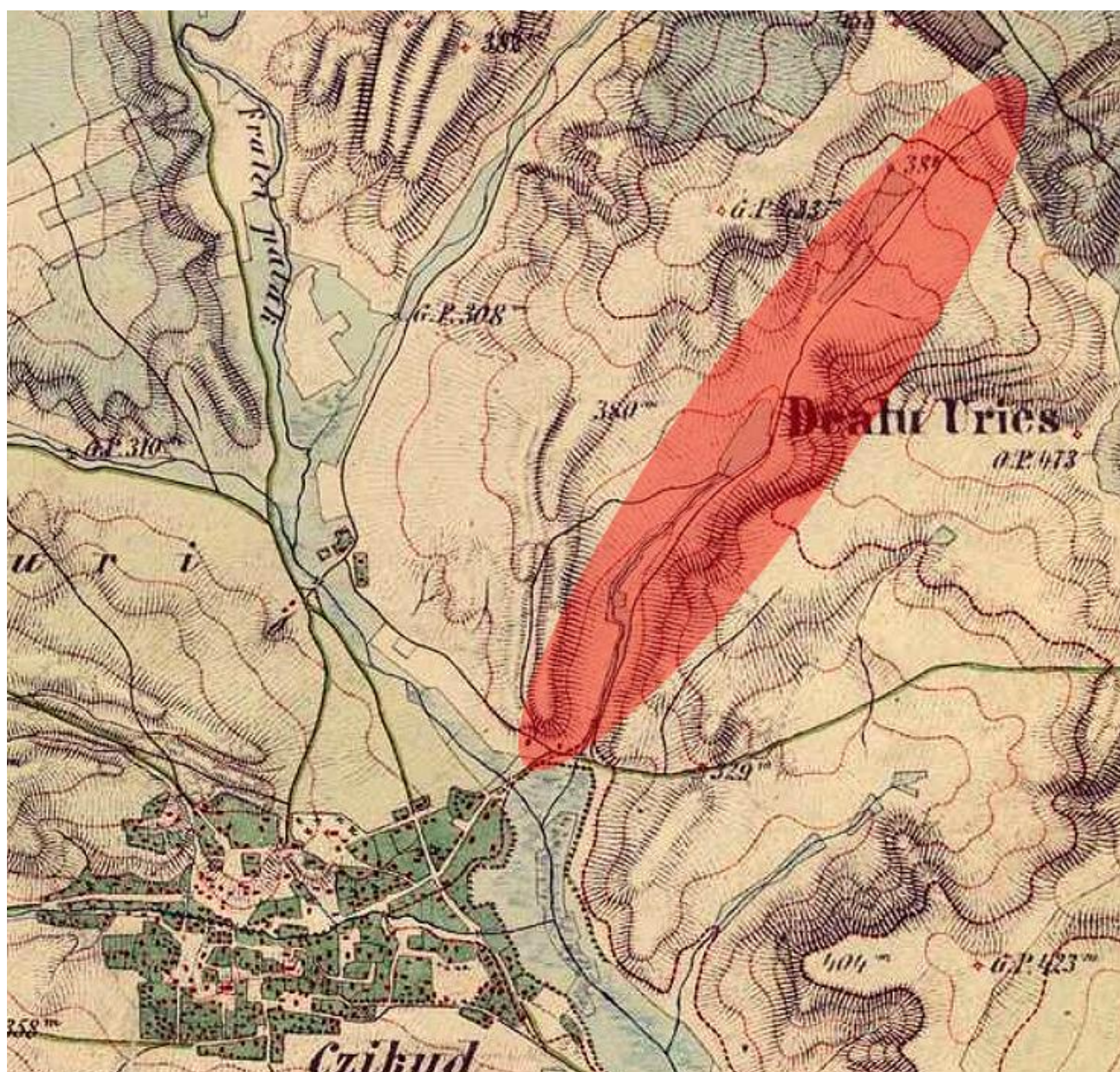

a III-a campanie militara austriaca (1869-1887) zona spre Valea Beiului

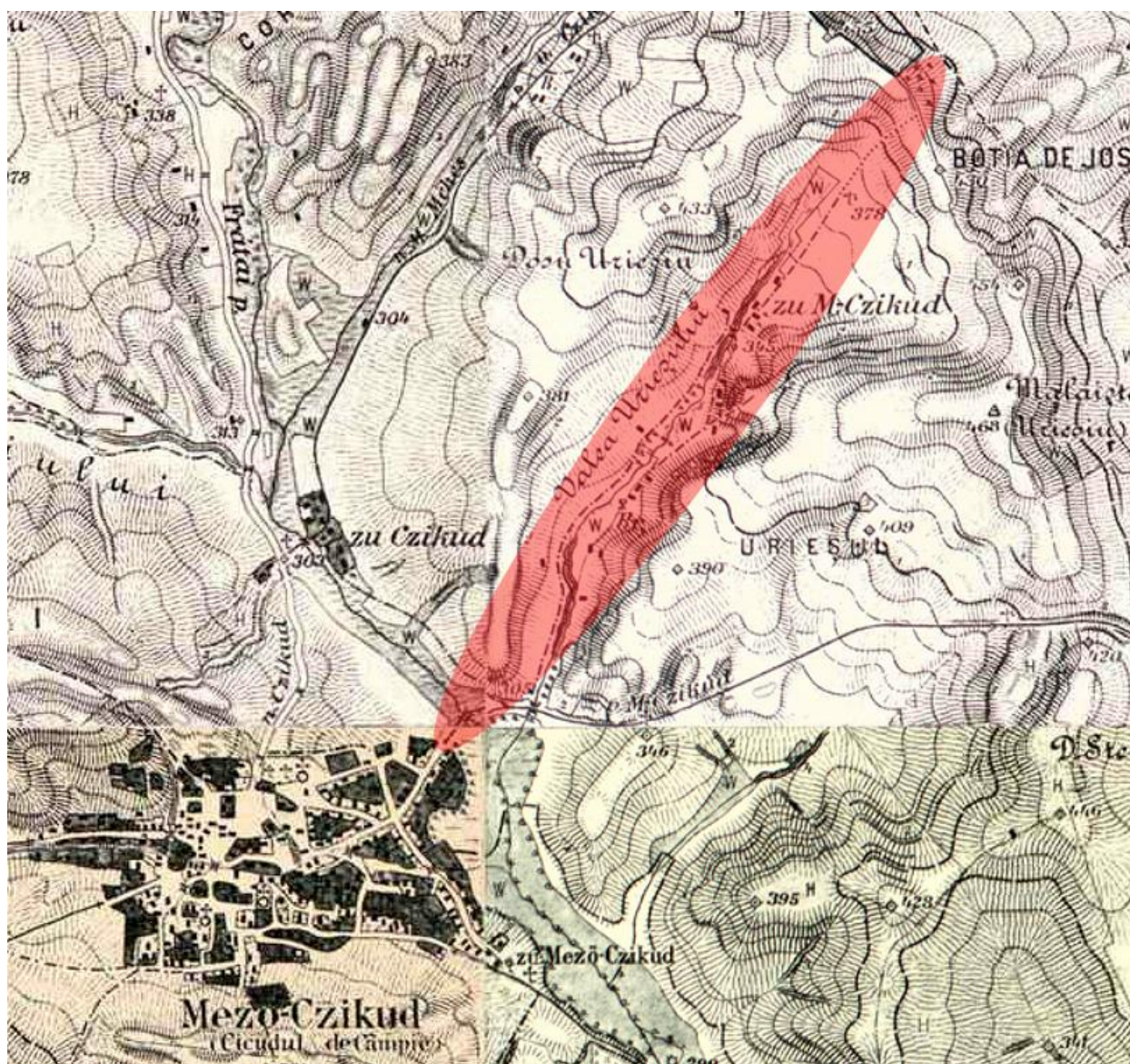

Localitatea **Valea Urișului** este atestată documentar în anul 1956.

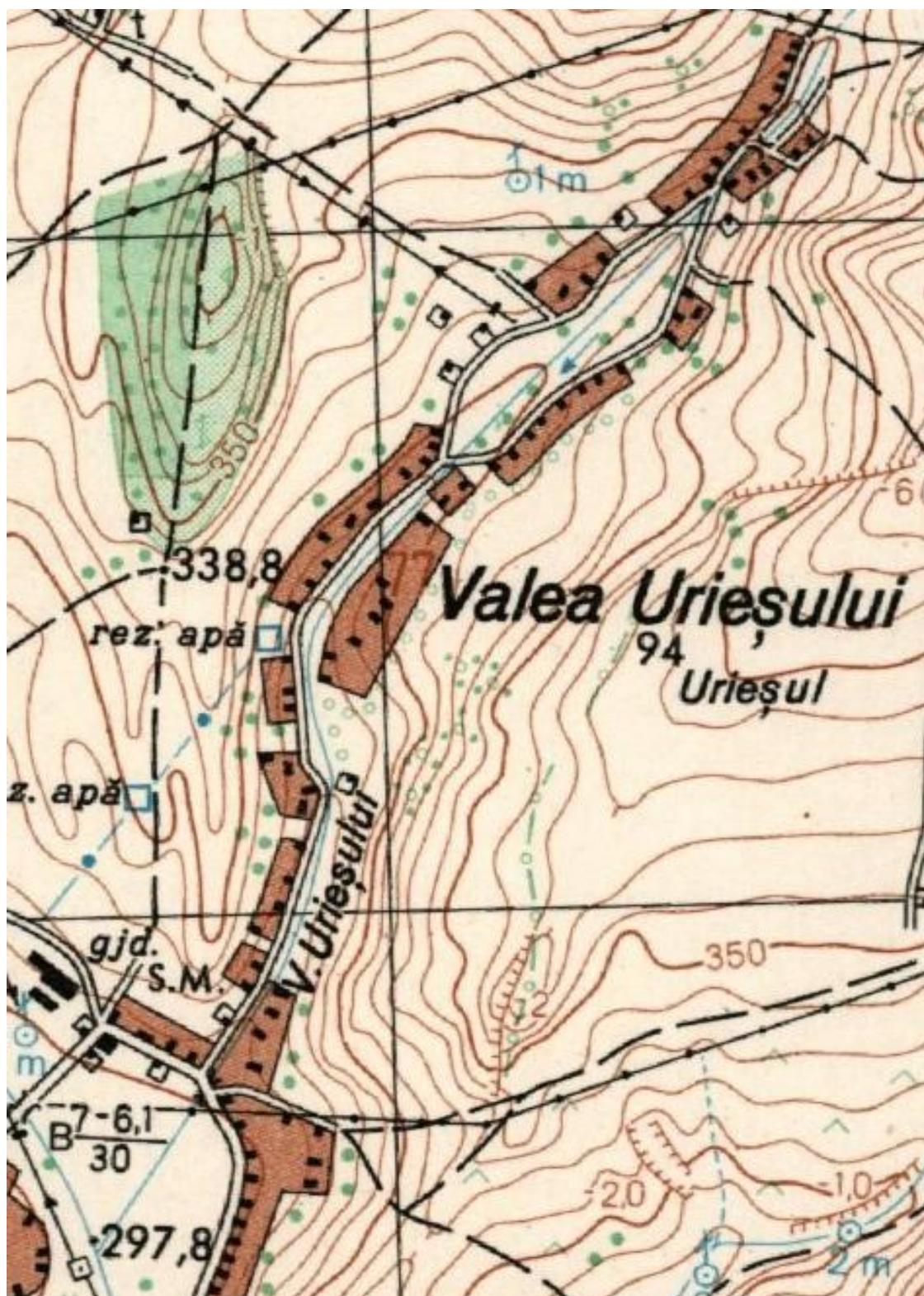
a II-a campanie militara austriaca (1806-1869) zona cu Valea Urișului

a III-a campanie militara austriaca (1869-1887) zona cu Valea Urieşului

Harta militară 1978, sat Valea Urieșului

- **Statutul administrativ al comunei Valea Largă**

Județul Turda apare documentar în 1282, fiind socotit unul din cele 7 vechi comitate (județe) ale Ardealului.

1936

Legea administrativă din 27 martie 1936 prevede împărțirea țării în județe și comune. Plasa este definită ca o circumscripție administrativă a județului.

Actuala comună Valea Largă a făcut parte din **plasa Luduș, județul Turda**.

Județul Turda, în anul 1938

1968

Legea nr. 2 din 16 februarie 1968, privind organizarea administrativă a teritoriului țării, încadrează comuna Valea Largă, cu cele 2 sate, în **județul Mureș** (între anii 1950-1952 teritoriul administrativ al țării fiind împărțit în regiuni cu subdiviziunea raioane, comuna fiind parte a regiunii Mureș, raionul Reghin iar în perioada 1952-1968 a făcut parte din regiunea Autonomă Maghiara).

- **Evoluția spațială a localităților**

Denumire sat	Intravilan (ha)				
	Total Existent		Extinderi / Excluderi propușe	Total propus	
Valea Largă	T1	189.50	6.93	T1 - T15	196.43
Grădini	T1 - T13	37.40	-3.53	T1 - T7	33.87
Mălăiești	T1 - T7	2.15	-0.75	T1 - T2	1.40
Poduri	T1 - T2	19.05	4.94	T1 - T3	23.99
Valea Frăției	T1 - T18	19.75	2.31	T1 - T10	22.06
Valea Glodului	T1 - T13	25.90	2.32	T1 - T10	28.22
Valea Pădurii	T1 - T18	24.95	11.95	T1 - T13	36.90
Valea Șurii	T1 - T27	45.85	4.70	T1 - T21	50.55
Valea Urișului	T1	42.25	1.60	T1 - T3	43.85
TOTAL		406.80	30.47		437.27

- **Dinamica populației**

Populația pe sate la recensăminte – după Varga E. Árpád

Anul	Valea Largă	Grădini	Capu Dealului	Melin	Mălăești	Poduri	Valea Frăției	Valea Glodului	Valea Pădurii	Valea Șurii	Valea Urișului	Total
1850	1461	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1461
1880	1557	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1557
1890	1842	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1842
1900	2067	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2067
1910	2396	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2396
1920	2656	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2656
1930	2878	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2878
1941	3323	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3323
1956	1771	308	137	39	65	125	348	277	232	364	198	3864
1966	1830	247	36	26	34	141	336	280	269	409	331	3939
1977	2143	282	-	-	30	149	310	252	254	365	373	4158
1992	1897	213	-	-	13	116	211	185	233	322	319	3509
2002	1829	256	-	-	5	131	207	176	214	249	312	3379
2011*	1734	210	-	-	2	114	198	154	194	222	270	3098

*rezultate provizorii

Evoluția demografică atinge valori maxime în cea de a doua jumătate a sec. XX. După scăderea numărului de locuitori din perioada interbelică, după al doilea război mondial putem observa o creștere lentă a populației până în jurul anilor 1960-1970. De acum se instalează o scădere lentă și continuă a populației comunei, care continuă până în zilele noastre. Observăm astfel că în ultimele 5 decenii, populația comunei Valea Largă a scăzut semnificativ.

Populația pe naționalități la recensăminte, după Varga E. Árpád

Anul	Total	Români	Maghiari	Germani	Țigani	Alte etnii
1850	1461	1376	-	-	85	-
1880	1557	1432	31	-	-	94
1890	1842	1677	32	-	-	133
1900	2067	2023	27	-	-	17
1910	2396	2246	19	6	125	-
1920	2656	2561	2	-	-	93
1930	2878	2732	22	-	124	-
1941	3323	3109	14	-	-	200
1956	3864	3829	9	-	25	1
1966	3939	3918	8	-	13	-
1977	4158	4093	10	-	55	-
1992	3509	3445	4	-	60	-
2002	3379	3303	9	1	65	1
2011*	3098	2963	13	-	75	47

*rezultate provizorii

Majoritatea populației este de etnie română. Populația de origine romă a comunei este relativ ridicată (9 %), structura pe grupe de vârste a acesteia, precum și ratele specifice de natalitate, influențând structura întregii populații din comună.

Populația pe confesiuni la recensăminte, după Varga E. Árpád

Anul	TOTAL	Ortodoxă	Greco-catolică	Romano-catolică	Reformată	Evangelică	Unitariană	Mozaică	Alți
1850	1461	-	1461	-	-	-	-	-	-
1880	1557	116	1407	-	12	-	-	21	-
1890	1842	144	1656	3	10	-	1	29	-
1900	2067	225	1816	-	11	-	-	15	-
1910	2396	274	2098	-	14	-	-	10	-
1930	2878	393	2444	-	18	-	4	-	19
1992	3509	2421	53	6	2	-	-	-	1027
2002	3379	2379	40	-	5	-	-	-	955
2011*	3098	2151	7	-	6	-	-	-	934

*rezultate provizorii

Putem observa de-alungul deceniilor o schimbare majoră în ceea ce privește confesiunea.

Dacă la sfârșitul sec. al IXX-lea confesiunea greco-catolică era profund majoritară, un secol mai târziu majoritatea absolută a populației comunei Valea Largă este de confesiune ortodoxă; dintre celelalte categorii vizate, mai importante ca valoare sunt astăzi religia reformată și greco-catolică, asociate cel mai probabil populației de etnie maghiară și penticostală.

- **Situația zonelor funcționale**

Bilanțul teritorial UAT Valea Largă

Agricol			Neagricol		
Destinația	Suprafața (ha)	%	Destinația	Suprafața (ha)	%
Arabil	2535	75,67	Păduri	77	2,99
Pășuni	250	7,46	Ape	4	0,12
Fânețe	202	6,03	Drumuri	63	1,88
Vii	2	0,06	Curți / clădiri	141	4,21
Livezi	28	0,84	Neproductiv	48	1,43
Total	3017	90,06	Total	333	9,94
Total general: 3350 ha					
100 %					

Sursa: D.J.Statistică Mureș, Fișa localității 2014

Bilanțul pe trupuri și localități comuna Valea Largă

Denumire sat	Intravilan (ha)				
	Total Existent		Extinderi / Excluderi propuse	Total propus	
Valea Largă	T1	189.50	6.93	T1 - T15	196.43
Grădini	T1 - T13	37.40	-3.53	T1 - T7	33.87
Mălăiești	T1 - T7	2.15	-0.75	T1 - T2	1.40
Poduri	T1 - T2	19.05	4.94	T1 - T3	23.99
Valea Frăției	T1 - T18	19.75	2.31	T1 - T10	22.06
Valea Glodului	T1 - T13	25.90	2.32	T1 - T10	28.22
Valea Pădurii	T1 - T18	24.95	11.95	T1 - T13	36.90
Valea Șurii	T1 - T27	45.85	4.70	T1 - T21	50.55
Valea Urieșului	T1	42.25	1.60	T1 - T3	43.85
TOTAL		406.80	30.47		437.27

Suprafața totală a intravilanelor, în valoare de 406,80 ha, s-a mărit prin reactualizare PUG cu 30,47 ha.

Bilanțul pe localități și zone funcționale comuna Valea Largă

ZONE FUNCȚIONALE SAT VALEA LARGĂ	EXISTENT		PROPUS	
	Suprafața (ha)	% din total intravilan	Suprafața (ha)	% din total intravilan
Locuințe și funcțiuni complementare, din care:	56.83	29.99	160.40	82.46
• Locuințe cu regim mic de înălțime	56.83		160.40	
Instituții și servicii de interes public	2.58	1.36	2.71	1.39
Unități industriale și de depozitare	0.52	0.27	0.52	0.27
Unități agricole	3.03	1.60	3.03	1.56
Căi de comunicație și transport din care:	10.98	5.79	11.83	6.08
• căi rutiere / pietonale și construcții aferente	10.98		11.83	
Spații verzi, agrement, perdele de protecție	6.95	3.67	7.97	4.10
Construcții tehnico – edilitare	0.00	0.00	0.00	0.00
Gospodărie comunală, din care:	5.90	3.11	5.90	3.03
• cimitire	5.90		5.90	
Destinație specială	0.00	0.00	0.00	0.00
Ape	1.10	0.58	1.05	0.54
Terenuri agricole	101.61	53.62	1.11	0.57
Păduri	0.00	0.00	0.00	0.00
Terenuri neproductive	0.00	0.00	0.00	0.00
TOTAL INTRAVILAN	189.50	100.00	194.52	100.00

Elemente de structură urbanistică – tramă stradală, morfologie parcelar, tipologie fond construit.

Prezentă în hărțile de sec. XVIII, cu o arie largă pe care se aflau risipite gospodării, la N și la S cursului de apă, localitatea se configurează ca o aglutinare de insule în care gospodăriile sunt inserate într-un spațiu verde major, evoluând spre o localitate de tip compact, cu un parcelar grupat, neregulat, dezvoltat în jurul axei reprezentate de drumul principal. Localitatea nu are un centru definit, trama stradală fiind formată dintr-o rețea neregulată de străzi.

Parcelarul este alcătuit din parcele de dimensiuni mari, grupate în maniere diferite și loturi inegale. Nu există o aliniere la stradă iar frontul este discontinuu , chiar dezordonat, imagine rezultată din amplasare uneori cu latura scurtă și alteori cu fațada lungă la stradă a locuinței.

Fondul construit este majoritar nou, eterogen, alcătuit din gospodării cu clădiri de locuit de plan dreptunghiular sau în formă de L, anexele-șuri sunt fie din lemn fie din lemn și zidărie, amplasate paralel cu clădirea de locuit , ce are latura scurtă la stradă sau perpendicular pe corpul de clădire de locuit, fiind amplasată pe fundul parcelei.

Sistemul de acoperire cu șarpantă are 4 ape, fiind foarte des întâlnit un sistem de învelitoare cu pante frânte. Există și tipul de învelitoare cu 2 ape și pinion tăiat.

ZONE FUNCȚIONALE SAT GRĂDINI	EXISTENT		PROPUS	
	Suprafața (ha)	% din total intravilan	Suprafața (ha)	% din total intravilan
Locuințe și funcțiuni complementare, din care:	13.35	35.70	27.63	81.58
• Locuințe cu regim mic de înălțime	13.35		27.63	
Instituții și servicii de interes public	0.13	0.35	1.07	3.16
Unități industriale și de depozitare	0.00	0.00	0.00	0.00
Unități agricole	0.19	0.51	0.19	0.56
Căi de comunicație și transport din care:	2.43	6.50	1.90	5.61
• căi rutiere / pietonale și construcții aferente	2.43		1.90	
Spații verzi, agrement, perdele de protecție	1.65	4.41	1.60	4.72
Construcții tehnico – edilitare	0.00	0.00	0.00	0.00
Gospodărie comună, din care:	0.00	0.00	1.09	3.22
• cimitire	0.00		1.09	
Destinație specială	0.00	0.00	0.00	0.00
Ape	0.20	0.53	0.22	0.65
Terenuri agricole	19.45	52.01	0.17	0.50
Păduri	0.00	0.00	0.00	0.00
Terenuri neproductive	0.00	0.00	0.00	0.00
TOTAL INTRAVILAN	37.40	100.00	33.87	100.00

Elemente de structură urbanistică – tramă stradală, morfologie parcelar, tipologie fond construit.

Unul din satele ce alcătuiesc astăzi comuna, este mai curând o extensie, o ramură scurtă derivată din drumul principal către satul principal Valea Largă, cu case pe ambele fronturi, având parcele numai la drum, deci o structură lineară și zone mari cultivate între fronturile construite.

Evoluția istorică a teritoriului menționează doar anumite toponime ale formelor de relief, care după 1956 au devenit sate/cătune, doar cu câteva gospodării.

ZONE FUNCȚIONALE SAT MĂLĂIEȘTI	EXISTENT		PROPUS	
	Suprafața (ha)	% din total intravilan	Suprafața (ha)	% din total intravilan
Locuințe și funcțiuni complementare, din care:		14.88		82.14
• Locuințe cu regim mic de înălțime	0.32		1.15	
Instituții și servicii de interes public	0.00	0.00	0.00	0.00
Unități industriale și de depozitare	0.00	0.00	0.00	0.00
Unități agricole	0.00	0.00	0.00	0.00
Căi de comunicație și transport din care:	0.21	9.77	0.11	7.86
• căi rutiere / pietonale și construcții aferente	0.21		0.11	
Spații verzi, agrement, perdele de protecție	0.14	6.51	0.14	10.00
Construcții tehnico – edilitare	0.00	0.00	0.00	0.00
Gospodărie comună, din care:	0.00	0.00	0.00	0.00
• cimitire	0.00		0.00	
Destinație specială	0.00	0.00	0.00	0.00
Ape	0.00	0.00	0.00	0.00
Terenuri agricole	1.48	68.84	0.00	0.00
Păduri	0.00	0.00	0.00	0.00
Terenuri neproductive	0.00	0.00	0.00	0.00
TOTAL INTRAVILAN	2.15	100.00	1.40	100.00

Elemente de structură urbanistică – tramă stradală, morfologie parcelar, tipologie fond construit.

Toponim aflat în teritoriul comunei Valea Largă, nu are caracteristici urbane ce pot determina încadrarea în categoria unui sat, având în vedere că și evoluția istorică din a doua jumătate a sec. XX, conf. Hărților topografice, indică existența unui număr mic de gospodării, amplasate câte una, distanțat în lungul unui drum secundar. Astăzi aceste gospodării se reduc la un număr de două și o fermă de dimensiuni mai mari.

Nu există un specific al parcelelor iar fondul construit este nesemnificativ ca număr și tipologie.

ZONE FUNCȚIONALE SAT PODURI	EXISTENT		PROPUS	
	Suprafața (ha)	% din total intravilan	Suprafața (ha)	% din total intravilan
Locuințe și funcțiuni complementare, din care:		24.15		85.99
• Locuințe cu regim mic de înălțime	4.60		20.69	
Instituții și servicii de interes public	0.00	0.00	0.00	0.00
Unități industriale și de depozitare	0.00	0.00	0.00	0.00
Unități agricole	0.65	3.41	0.65	2.70
Căi de comunicație și transport din care:	0.88	4.62	1.09	4.53
• căi rutiere / pietonale și construcții aferente	0.88		1.09	
Spații verzi, agrement, perdele de protecție	0.57	2.99	1.33	5.53
Construcții tehnico – edilitare	0.00	0.00	0.00	0.00
Gospodărie comună, din care:	0.00	0.00	0.00	0.00
• cimitire	0.00		0.00	
Destinație specială	0.00	0.00	0.00	0.00
Ape	0.20	1.05	0.30	1.25
Terenuri agricole	12.15	63.78	0.00	0.00
Păduri	0.00	0.00	0.00	0.00
Terenuri neproductive	0.00	0.00	0.00	0.00
TOTAL INTRAVILAN	19.05	100.00	24.06	100.00

Elemente de structură urbanistică – tramă stradală, morfologie parcelar, tipologie fond construit.

Dezvoltare a unei locuiri în lungul drumului , în V satului principal Valea Largă, localitatea actuală este alcătuită din câteva grupuri de case, amplasate aleator față de drum, frontul fiind constituit din alternanța unor construcții cu parcele de suprafețe mari cultivate.

Fondul construit este de factură nouă, fără valoare arhitecturală sau urbanistică.

ZONE FUNCȚIONALE SAT VALEA FRĂȚIEI	EXISTENT		PROPUȘ	
	Suprafața (ha)	% din total intravilan	Suprafața (ha)	% din total intravilan
Locuințe și funcțiuni complementare, din care:	10.34	52.35	18.78	83.95
• Locuințe cu regim mic de înălțime	10.34		18.78	
Instituții și servicii de interes public	0.50	2.53	0.50	2.24
Unități industriale și de depozitare	0.00	0.00	0.00	0.00
Unități agricole	0.00	0.00	0.00	0.00
Căi de comunicație și transport din care:	1.58	8.00	1.71	7.64
• căi rutiere / pietonale și construcții aferente	1.58		1.71	
Spații verzi, agrement, perdele de protecție	1.01	5.11	1.10	4.92
Construcții tehnico – edilitare	0.11	0.56	0.11	0.49
Gospodărie comunală, din care:	0.00	0.00	0.00	0.00
• cimitire	0.00		0.00	
Destinație specială	0.00	0.00	0.00	0.00
Ape	0.06	0.30	0.08	0.36
Terenuri agricole	6.15	31.14	0.09	0.40
Păduri	0.00	0.00	0.00	0.00
Terenuri neproductive	0.00	0.00	0.00	0.00
TOTAL INTRAVILAN	19.75	100.00	22.37	100.00

Elemente de structură urbanistică – tramă stradală, morfologie parcelar, tipologie fond construit

Evoluția istorică a teritoriului menționează doar anumite toponime ale formelor de relief , (în planuri de sec. XIX este numele unui pârâu Frata), toponime care după anul 1956 au devenit sate/cătune.

Unul din acest tip de sate ce alcătuiesc astăzi comuna, s-a dezvoltat ca o ramură derivată din drumul principal extinsă către Nordul teritoriului administrativ al comunei, dublată de un alt drum , ambele cu trasee șerpuite , având case pe ambele fronturi.

Parcelarul se află amplasat numai la drum , deci satul are o structură simplă, lineară , unde parcele construite alternează cu zone mari cultivate sau livezi în cadrul frontului la stradă.

Fondul construit este compus din locuințe amplasate alternativ la stradă sau pe latura din spate a parcelei, corpuri de clădire amplasate uneori perpendicular pe drum sau cu fatada longitudinală la drum, fără o regulă urbanistică prestabilită.

ZONE FUNCȚIONALE SAT VALEA GLODULUI	EXISTENT		PROPUS	
	Suprafața (ha)	% din total intravilan	Suprafața (ha)	% din total intravilan
Locuințe și funcțiuni complementare, din care:		43.09		88.45
• Locuințe cu regim mic de înălțime	11.16		24.96	
Instituții și servicii de interes public	0.11	0.42	0.11	0.39
Unități industriale și de depozitare	0.00	0.00	0.00	0.00
Unități agricole	0.00	0.00	0.00	0.00
Căi de comunicație și transport din care:	1.40	5.41	1.60	5.67
• căi rutiere / pietonale și construcții aferente	1.40		1.60	
Spații verzi, agrement, perdele de protecție	1.30	5.02	1.35	4.78
Construcții tehnico – edilitare	0.00	0.00	0.00	0.00
Gospodărie comună, din care:	0.00	0.00	0.00	0.00
• cimitire	0.00		0.00	
Destinație specială	0.00	0.00	0.00	0.00
Ape	0.20	0.77	0.20	0.71
Terenuri agricole	11.73	45.29	0.00	0.00
Păduri	0.00	0.00	0.00	0.00
Terenuri neproductive	0.00	0.00	0.00	0.00
TOTAL INTRAVILAN	25.90	100.00	28.22	100.00

Elemente de structură urbanistică – tramă stradală, morfologie parcelar, tipologie fond construit.

Evoluția istorică a teritoriului menționează anumite toponime ale formelor de relief toponime care după anul 1956 au devenit sate/cătune.

Unul din acest tip de sate ce alcătuiesc astăzi comuna, s-a dezvoltat ca o ramură ce pornește din satul Poduri către Nord Estul teritoriului administrativ al comunei, traseu cu gospodării de mici dimensiuni, amplasate alternativ pe ambele fronturi.

Traseul acestui drum conduce și la o rezervație naturală, Rezervația de Bujor de stepă

Parcelarul se află amplasat numai la drum, deci satul are o structură simplă, lineară, în lungul drumului, parcelele construite alternând cu zone mari cultivate sau livezi.

Fondul construit este compus din clădiri de locuit de mici dimensiuni, cu forma în plan dreptunghiulară, amplasate alternativ la stradă sau pe latura din spate a parcelei. Modul de amplasare este atât perpendicular pe drum, cu fațada scurtă la stradă sau cu fațada longitudinală la drum, fără o regulă urbanistică prestabilită.

ZONE FUNCȚIONALE SAT VALEA PĂDURII	EXISTENT		PROPUȘ	
	Suprafața (ha)	% din total intravilan	Suprafața (ha)	% din total intravilan
Locuințe și funcțiuni complementare, din care:	8.61	34.51	32.81	88.92
• Locuințe cu regim mic de înălțime	8.61		32.81	
Instituții și servicii de interes public	0.23	0.92	0.23	0.62
Unități industriale și de depozitare	0.00	0.00	0.00	0.00
Unități agricole	0.00	0.00	0.00	0.00
Căi de comunicație și transport din care:	1.83	7.33	2.21	5.99
• căi rutiere / pietonale și construcții aferente	1.83		2.21	
Spații verzi, agrement, perdele de protecție	1.28	5.13	1.40	3.79
Construcții tehnico – edilitare	0.00	0.00	0.00	0.00
Gospodărie comună, din care:	0.00	0.00	0.00	0.00
• cimitire	0.00		0.00	
Destinație specială	0.00	0.00	0.00	0.00
Ape	0.05	0.20	0.25	0.68
Terenuri agricole	12.95	51.90	0.00	0.00
Păduri	0.00	0.00	0.00	0.00
Terenuri neproductive	0.00	0.00	0.00	0.00
TOTAL INTRAVILAN	24.95	100.00	36.90	100.00

Elemente de structură urbanistică – tramă stradală, morfologie parcelar, tipologie fond construit

Evoluția istorică a teritoriului menționează anul 1956 când acesta devine sat.

Unul din acest tip de sate ce alcătuiesc astăzi comuna, s-a dezvoltat către Vest, în lungul unui drum principal și o dezvoltare incipientă pe un drum paralel.

Trama stradală este simplă, dezvoltarea urbanistică este simplă, în lungul drumului, cu grupuri de case amplasate la stradă, în general pe aliniament.

Frontul construit este mai omogen decât în alte sate componente ale comunei, amplasarea uzuală fiind cu latura scurtă spre stradă, cu clădirile de locuit perpendiculare pe drum.

Fondul construit este de factură contemporană, fără elemente deosebite din punct de vedere arhitectural.

ZONE FUNCȚIONALE SAT VALEA ȘURII	EXISTENT		PROPUS	
	Suprafața (ha)	% din total intravilan	Suprafața (ha)	% din total intravilan
Locuințe și funcțiuni complementare, din care:	15.81	34.48	45.66	90.33
• Locuințe cu regim mic de înălțime	15.81		45.66	
Instituții și servicii de interes public	0.60	1.31	0.60	1.19
Unități industriale și de depozitare	0.00	0.00	0.00	0.00
Unități agricole	0.00	0.00	0.00	0.00
Căi de comunicație și transport din care:	2.03	4.43	2.24	4.43
• căi rutiere / pietonale și construcții aferente	2.03		2.24	
Spații verzi, agrement, perdele de protecție	1.22	2.66	1.75	3.46
Construcții tehnico – edilitare	0.00	0.00	0.00	0.00
Gospodărie comună, din care:	0.00	0.00	0.00	0.00
• cimitire	0.00		0.00	
Destinație specială	0.00	0.00	0.00	0.00
Ape	0.25	0.55	0.30	0.59
Terenuri agricole	25.94	56.58	0.00	0.00
Păduri	0.00	0.00	0.00	0.00
Terenuri neproductive	0.00	0.00	0.00	0.00
TOTAL INTRAVILAN	45.85	100.00	50.55	100.00

Elemente de structură urbanistică – tramă stradală, morfologie parcelar, tipologie fond construit

Evoluția istorică a teritoriului menționează anul 1956 când această zonă devine sat.

Acest tip de sat se dezvoltă în lungul drumului principal de legătură , spre Vest, cu satul Iacobenii, din județul Cluj.

Traseul principal al tramei stradale are câteva ramuri secundare scurte , către Nord și Sud, dezvoltarea majoră fiind către Sud, inclusiv a frontului drumului principal, cauzată de relieful înalt din Nord.

Parcelarul este alcătuit din parcele inegale , grupări formate din 2-3 gospodării, separate de terenuri cultivate sau largi terenuri libere, cu fânețe și păduri.

Fondul construit este nou, fără elemente arhitecturale deodăbite.

ZONE FUNCȚIONALE SAT VALEA URIEȘULUI	EXISTENT		PROPUS	
	Suprafața (ha)	% din total intravilan	Suprafața (ha)	% din total intravilan
Locuințe și funcțiuni complementare, din care:	14.42	34.13	37.24	84.41
• Locuințe cu regim mic de înălțime	14.42		37.24	
Instituții și servicii de interes public	0.25	0.59	0.25	0.57
Unități industriale și de depozitare	0.39	0.92	1.01	2.29
Unități agricole	0.70	1.66	0.70	1.59
Căi de comunicație și transport din care:	2.38	5.63	2.42	5.49
• căi rutiere / pietonale și construcții aferente	2.38		2.42	
Spații verzi, agrement, perdele de protecție	1.97	4.66	1.85	4.19
Construcții tehnico – edilitare	0.00	0.00	0.00	0.00
Gospodărie comună, din care:	0.00	0.00	0.00	0.00
• cimitire	0.00		0.00	
Destinație specială	0.00	0.00	0.00	0.00
Ape	0.50	1.18	0.65	1.47
Terenuri agricole	21.64	51.22	0.00	0.00
Păduri	0.00	0.00	0.00	0.00
Terenuri neproductive	0.00	0.00	0.00	0.00
TOTAL INTRAVILAN	42.25	100.00	44.12	100.00

Elemente de structură urbanistică – tramă stradală, morfologie parcelar, tipologie fond construit

Evoluția istorică a teritoriului menționează anumite toponime(pârâul V. Urieșului) ale formelor de relief (D. Urieșul), toponim devenit sat după anul 1956 .

Acest tip de sat s-a dezvoltat ca o ramură ce pornește către Nord Estul teritoriului administrativ al comunei, în lungul drumului, cu fundături scurte pornite din ambele laturi ale drumului principal.

Gospodăriile sunt de mici dimensiuni , amplasate alternativ pe ambele fronturi, pe aliniament existând atât clădiri de locuit cât și clădiri cu funcțiuni anexă.

Fondul construit este nou, fără valoare arhitecturală sau ambientală.

3. SITUAȚIA PATRIMONIULUI CULTURAL

3.1. PATRIMONIUL ARHEOLOGIC

- **Lista siturilor și monumentelor arheologice înscrise în LMI 2015 , comuna Valea Largă**

Nr. crt.	Cod LMI 2015	Denumire	Adresă	Datare
230	MS-I-s-B-15442	Necropolă	sat Valea Largă, "Capul satului", cariera de argilă, la 2,5 km V de sat	sec.VII

Notă:

Categorii de monumente istorice

a – ansamblu
m – monument
s – sit

Categorii după natura obiectivului:

I – arheologie
II – arhitectură
III – de for public
IV – memoriale si funerare

Grupe valorice pt. clasarea monumentelor istorice:

A – valoarea națională și universală
B – reprezentative pt. patrimoniul cultural local

Repertoriul Arheologic National (RAN) al județului Mureș, Comuna Valea Largă:

1. VALEA LARGĂ

A . Fără precizări topografice se menționează ca descoperiri:

a) Un depozit de bronzuri (PI.LXXIV/E) (două celturi de tip transilvănean, 20 de seceri cu cârlig întregi sau fragmentare – 14 în MNIT, inv. nr. 1633-1654; o seceră cu buton, 5 turte din bronz).

Depozitul este din BronzD (sec. XIII î.Chr.) și face parte din seria Uriu-Domănești. M.Roska, *Emlékkönyv SzNM*, p.280, nr. 291 (il.); idem, *ESA*, XII, 1938, p.186, nr.158; idem, *ErdRep*, p.176, nr.177 (il.); M.Rusu, *Dacia*, N.S., VII, 1963, p.206, nr.77; idem, *ArhMold*, II-III, 1964, p.247; idem, *Sargeția*, IV, 1966, p.22, nr.146; p.31, 38, nr.146; M.Petrescu-Dâmbovița, *DBR*, 1977, p.72, 206 (cu întreaga bibliografie).

b) O monedă mică, din argint, elenistică (?). După R.Ardevan, pe Av. "ar putea fi portretul lui Traian (deci o monetă "colonială", ori "imperială grecească"). Donată de A.Szabó (Zau de Câmpie) col. V.Lazăr. Împrejurările descoperirii necunoscute. Informație: V.Lazăr.

B. "Capul satului" (1)

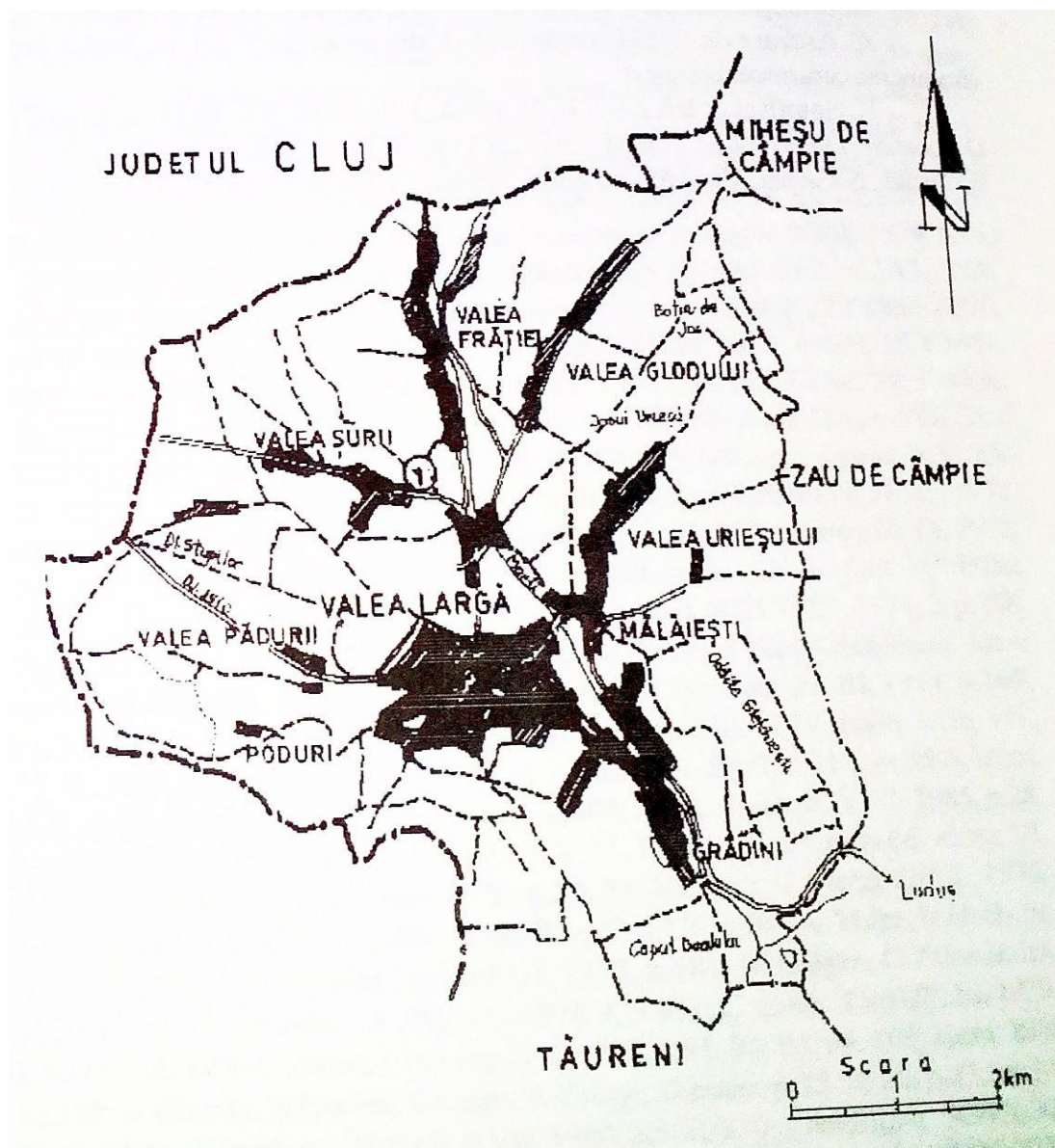
Punct situat la circa 2,5 km NV de vatra comunei. Aici, necropolă din sec. VII. Cu prilejul exploatării unei lutării, au fost descoperite 9 morminte de înhumăție, care erau așezate în gropi ovale, alungite, orientate SV-NE și NV-SE, cu inventar. O parte

din inventar (vase) (Pl.CXV/A, 1-10) a fost salvat de prof. E.Pop. Cimitirul a fost investigat prin săpături în 1973 (Ioana Hica-Câmpeanu).

Din vasele recuperate (12), întregi sau fragmentare, trei sunt lucrate cu mâna, nouă la roată, care, cenușii, globulare, aparțin unor vase-borcan, căni cu toartă, piriforme.

Apartenența lor etnică este nesigură, ezitantă (aparțin unei populații germanice?, avare?, romanice?), datarea în sec. VI-VII.

Cercetări tipologice și comparative mai adânci vor lămurii, probabil, apartenența etnică și o datare mai stânsă cronologică. (Materialele în MJM, inv.nr.5874-5876, 6910-6914). I.Hica Câmpeanu, SCIV, 25, 1974, 4, p.517, 526; A.Zrinyi, *Marisia*, VI, 1976, p.150, nr.50; pl. LXXVI, b; C.Gaiu, *ActaMP*, III, 1979, p.538; E.Chirilă, N.Gudea, V.Lazăr, A.Zrinyi, *Tezaure*, 1980, p.33, nr.49; idem, *Munzhorte*, p.36, nr.49; V.Lazăr, *RevBis*, VIII, 1994, p.70.

- **Concluzii**

Ca urmare a evaluării de teren desfășurate în intravilanul localităților **Grădini, Mălăești, Poduri, Valea Frăției, Valea Glodului, Valea Largă, Valea Pădurii, Valea Șurii, Valea Urișului**, am constatat existența câtorva puncte cu **patrimoniu arheologic cunoscut / descoperiri arheologice semnalate**, așa cum sunt ele definite în OG 43/2000.

În cursul evaluării de teren siturile au fost înregistrate cu coordonate geografice stereo 70.

- Punctul 2 – Necropola din sec. VII, cod LMI: **MS-I-s-B-15442** - sat Valea Largă.

Pentru aceste puncte este necesar avizul din partea MCPN / DJCPN Mureș înainte de eliberarea autorizației de construcție. În aceste situri reperate / semnalate se va solicita **cercetare arheologică preventivă** în vederea descărcării de sarcină arheologică.

În **zonele de protecție ale siturilor arheologice cunoscute / semnalate**, se va solicita **supraveghere arheologică**, pentru toate lucrările care afectează solul, indiferent de caracter - privat sau comunitar, edilitar sau industrial, gospodăresc, utilitar sau agricol.

Pentru **siturile arheologice nereperate** (nelocalizate pe teren), datorită informațiilor sau a reperelor uneori imprecise, recomandăm **evaluarea de teren și diagnostic arheologic** în zonele respective: sat Valea Largă.

4. CRITERII DE SELECȚIE ȘI DELIMITARE A OBIECTIVELOR DE

4.1. CATEGORII DE PATRIMONIU. DEFINIRE¹

Monument: construcție sau parte de construcție, împreună cu instalațiile, componentele artistice, elementele de mobilare interioară sau exterioară care fac parte integrantă din acesta, precum și lucrările artistice comemorative, funerare, de for public, împreună cu terenul aferent delimitat topografic, care constituie mărturii cultural-istorice semnificative din punct de vedere arhitectural, arheologic, istoric, artistic, etnografic, religios, social, științific sau tehnic.

Ansamblu: grup coerent din punct de vedere cultural, istoric, arhitectural, urbanistic ori muzeistic de construcții urbane sau rurale care împreună cu terenul aferent formează o unitate delimitată topografic ce constituie o mărturie cultural-istorică semnificativă din punct de vedere arhitectural, arheologic, istoric, artistic, etnografic, religios, social, științific sau tehnic.

Sit: teren delimitat topografic, cuprinzând acele creații umane în cadrul natural care sunt mărturii cultural-istorice semnificative din punct de vedere arhitectural, arheologic, istoric, artistic, etnografic, religios, social, științific, tehnic sau peisajului cultural.

Peisaj²: o parte de teritoriu percepută ca atare de către populație, al căru caracter este rezultatul acțiunii și interacțiunii factorilor naturali și/sau umani. Protecția peisajului cuprinde acțiunile de conservare și menținere a aspectelor semnificative sau caracteristice ale unui peisaj, justificate prin valoarea sa patrimonială derivată din configurația naturală și/sau de intervenție umană.

Zone de protecție ale monumentelor istorice

Zona de protecție, constituită ca un teren format din parcele cadastrale situate în jurul monumentului, asigură perceperea nealterată a acestuia. În zona de protecție se instituie servituțile de utilitate publică și reglementările de construire pentru:

- păstrarea și ameliorarea cadrului natural al monumentului prin înlăturarea sau diminuarea factorilor poluanți de orice natură;
- păstrarea și ameliorarea cadrului arhitectural-urbanistic al monumentului prin aprobarea și supravegherea construirii;
- păstrarea și valorificarea potențialului arheologic

În nici unul din satele componente ale comunei nu se afla înscrise monumente istorice de arhitectură iar analiza din teren nu justifica inscrierea unor cladiri de locuit sau anexe gospodaresti ca elemente cu valoare

¹ Legea 422/2001 (reactualizată în 2011)

² Conform Legii nr. 451/2002 pentru ratificarea Convenției Europene a Peisajului, adoptată la Florența la 20 octombrie 2000

arhitecturala sau ambientală, ceea ce implică faptul că nu sunt zone de protecție delimitate în afara monumentelor de arheologie.

Elementul arhitectural ce poate fi propus pentru clasare este Biserica de lemn cu hramul « Adormirea Maicii Domnului » din satul Valea Largă.

Zone de protecție ale monumentelor istorice

Zona de protecție, constituită ca un teren format din parcele cadastrale situate în jurul monumentului, asigură perceperea nealterată a acestuia. În zona de protecție se instituie servituțile de utilitate publică și reglementările de construire pentru:

- păstrarea și ameliorarea cadrului natural al monumentului prin înlăturarea sau diminuarea factorilor poluanți de orice natură;
- păstrarea și ameliorarea cadrului arhitectural-urbanistic al monumentului prin aprobarea și supravegherea construirii;
- păstrarea și valorificarea potențialului arheologic

În cazul elementului arhitectural propus pentru clasare - Biserica de lemn cu hramul « Adormirea Maicii Domnului » din satul Valea Largă – este stabilită zona de protecție pe limite cadastrale.

Zone protejate. Zone construite protejate

Tipurile de zone protejate derivă din natura și gruparea valorilor conținute, din specificul și din încadrarea juridică a acestora:

- determinate de un monument istoric și zona de protecție aferentă;
- determinate de un ansamblu istoric sau sit istoric și zona de protecție aferentă;
- determinate de o sumă de elemente care necesită protecție și se constituie într-o suprafață protejată (centre și zone istorice urbane sau rurale, căi de comunicație, alte amenajări valoroase).

Zonele construite protejate reprezintă zone din teritoriul administrativ al orașelor și comunelor în care construcțiile, cadrul natural și activitățile umane prezintă calități (istorice) a căror protejare reprezintă un interes public.

După natura interesului public, aceste zone protejate constituite pot fi:

- de interes național (dacă sunt generate de un monument istoric clasat în grupa valorică A ("monumente istorice de valoare națională și universală");
- de interes local (dacă sunt generate de un monument istoric clasat în grupa valorică B ("monumente istorice reprezentative pentru patrimoniul cultural local"))

Zonele construite protejate instituite pentru protejarea patrimoniului construit se compun din totalitatea bunurilor imobile care necesită protecție. În funcție de natura obiectului protecției pot fi:

- centre istorice
- zone istorice

Zonele protejate instituite pentru protejarea patrimoniului urban sau rural nu conțin în mod obligatoriu imobile clasate ca monumente istorice.

Aceste tipuri de zone protejate se stabilesc prin hotărâri ale Consiliilor județene sau locale, având la bază documentații de amenajarea teritoriului (PATJ) sau de urbanism (PUG+RLU) și se instituie prin hotărâri ale Consiliilor locale, pe baza documentațiilor de urbanism (PUZCP+RLU).

In cazul satelor componente ale comunei Valea Largă, valoarea elementelor construite corelate cu elementele naturale nu au condus la necesitatea instaurării unor măsuri de protecție specifice prin delimitarea unor Zone Construite Protejate.

4.2. DELIMITAREA ZONELOR DE PROTECȚIE A MONUMENTELOR ISTORICE ARHEOLOGICE

- Patrimoniu arheologic

**Punctul 2 – Necropola din sec. VII, sat Valea Largă,
cod LMI: MS-I-s-B-15442**

Valea Largă. Spre „Lutărie”. Imagine generală (foto F. Fodorean).

Valea Largă. „Lutărie”. Imagine generală (foto F. Fodorean).

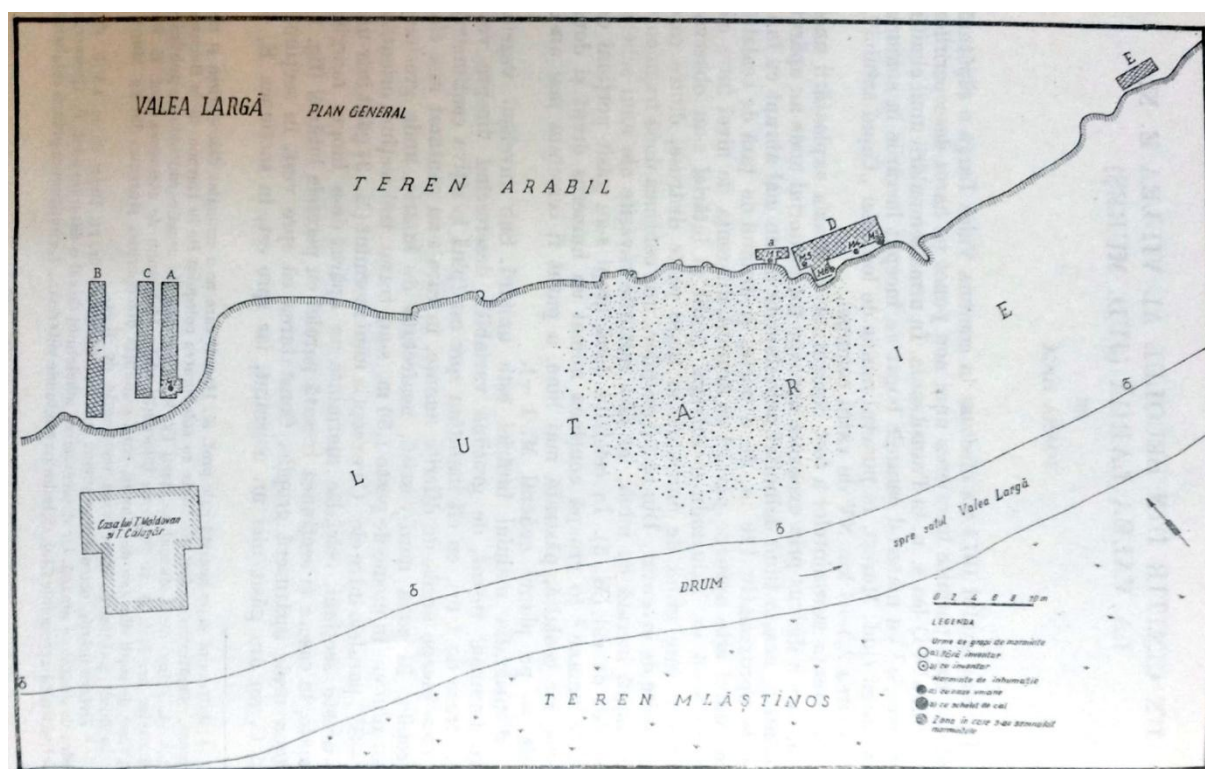
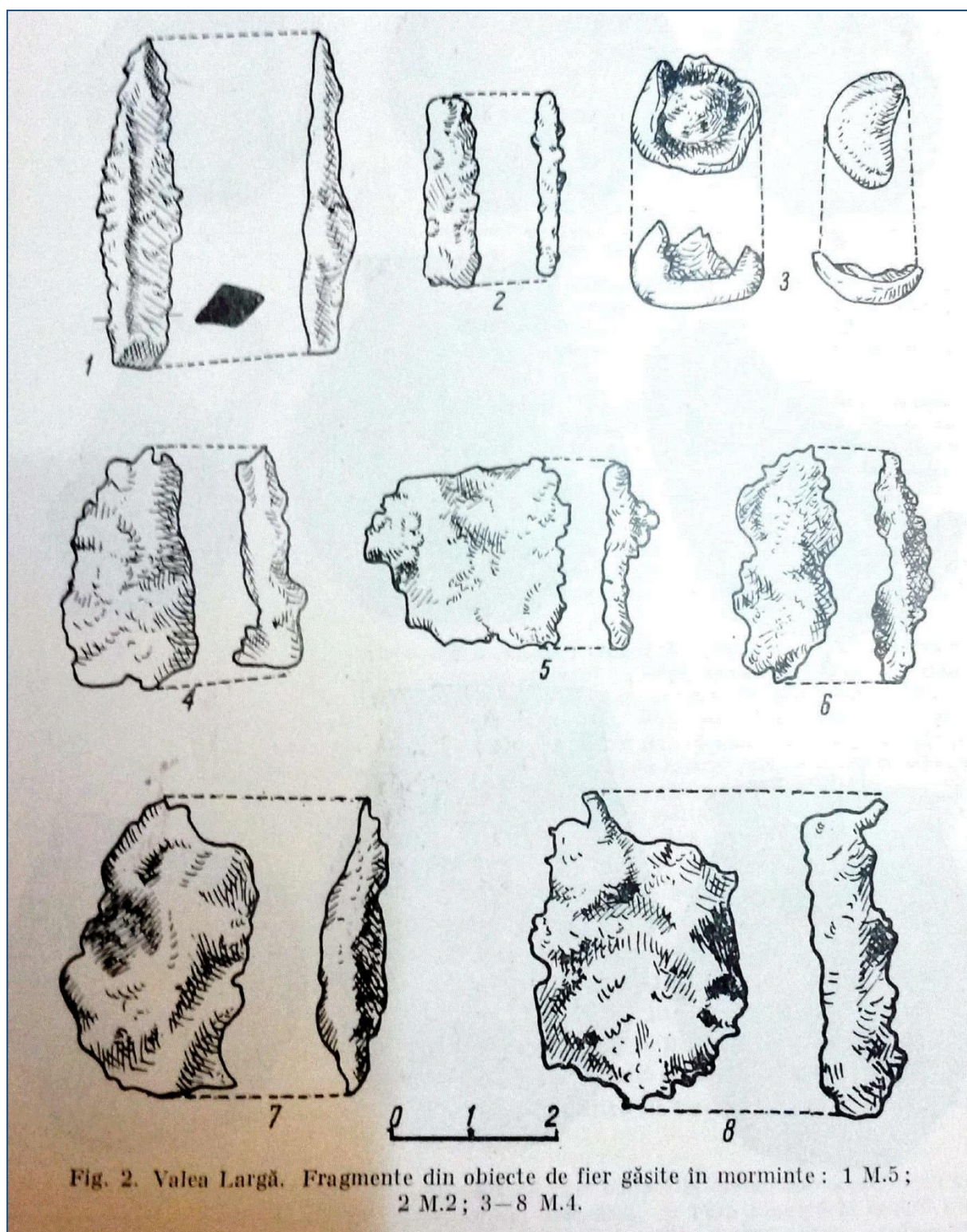
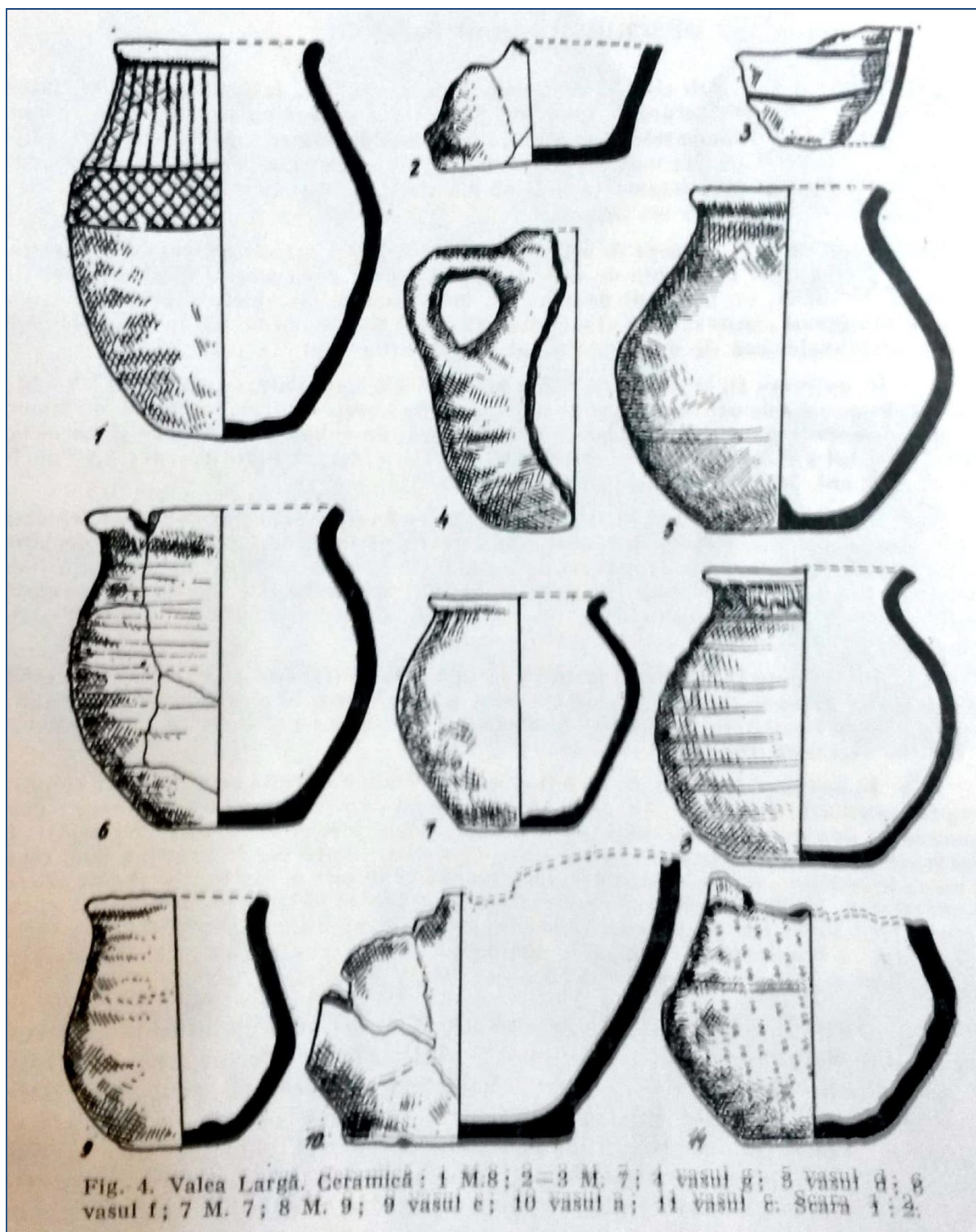

Fig. 1. Valea Largă. Planul general al locului cimitirului din secolul al VII-lea e.n.

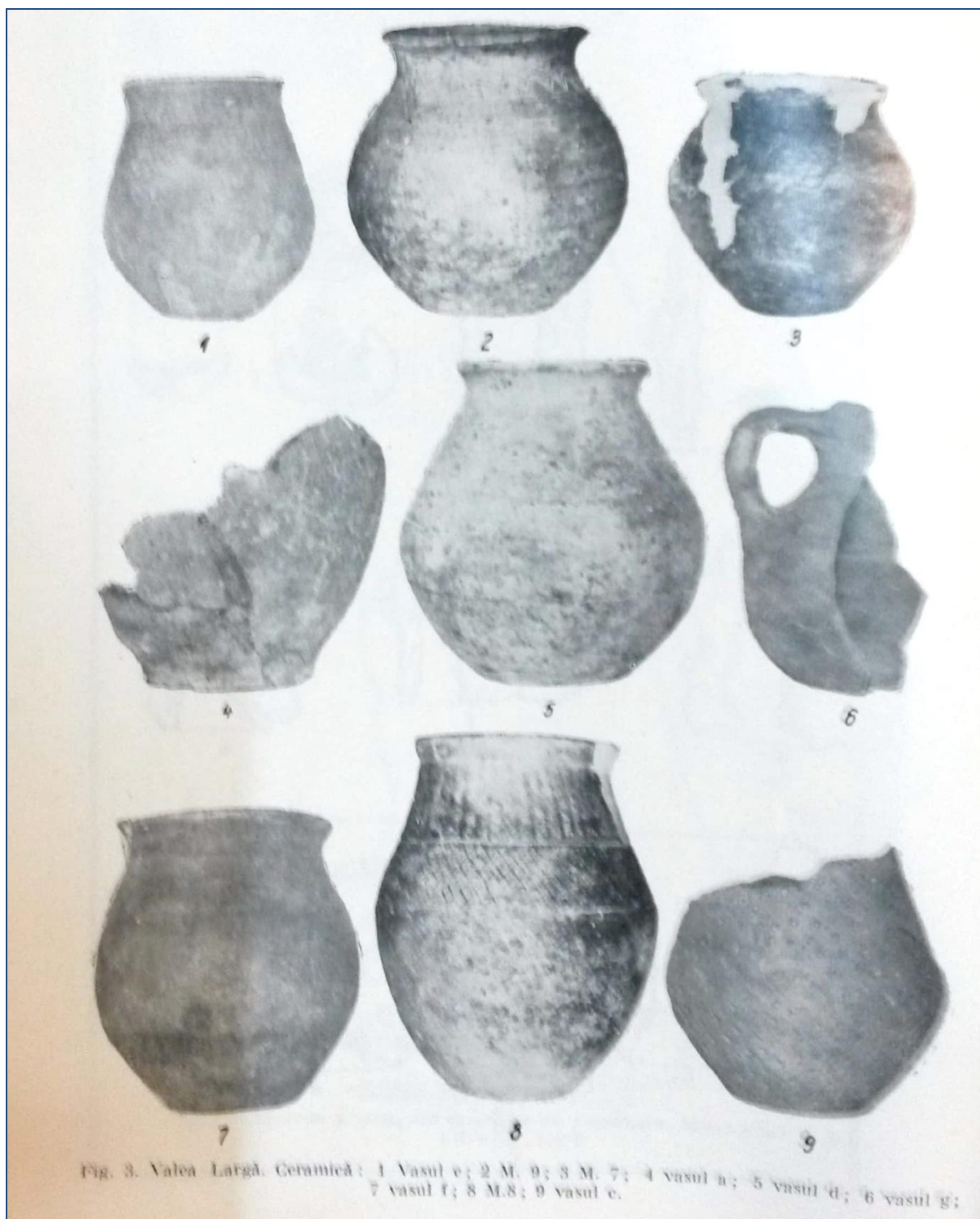
Valea Largă. „Lutărie”. Locația sitului (sursa: I. Hica, Un cimitir din sec. al 7-lea de la Valea Largă, jud. Mureș, în **SCIV 25, 4, 1974**, p. 518).

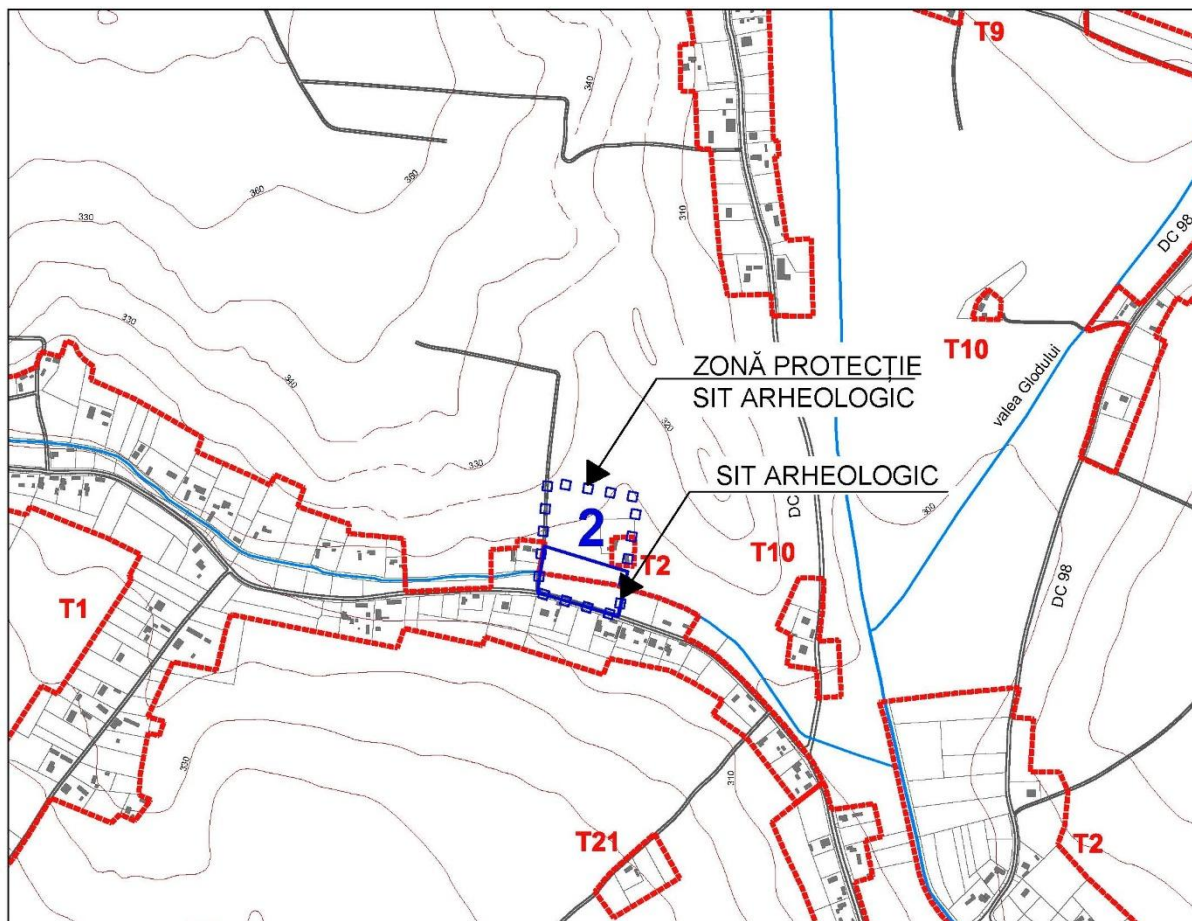
Valea Largă. Fragmente din obiecte de fier găsite în morminte (sursa: sursa: I. Hica, Un cimitir din sec. al 7-lea de la Valea Largă, jud. Mureș, în **SCIV 25, 4, 1974**, p. 519).

Valea Largă. Ceramică (sursa: sursa: I. Hica, Un cimitir din sec. al 7-lea de la Valea Largă, jud. Mureș, în SCIV 25, 4, 1974, p. 520).

Valea Largă. Ceramică (sursa: sursa: I. Hica, Un cimitir din sec. al 7-lea de la Valea Largă, jud. Mureș, în **SCIV 25, 4, 1974**, p. 521).

Lista coordonatelor amplasamentului sitului arheologic, Valea Largă:

1. X=428520.820 Y=570915.720	3. X=428640.940 Y=570943.570
2. X=428529.810 Y=570977.630	4. X=428628.240 Y=570883.970

Lista coordonatelor zonei de protecție a sitului arheologic, Valea Largă:

1. X=428520.820 Y=570915.720	3. X=428655.230 Y=571042.190
2. X=428534.580 Y=571063.360	4. X=428628.240 Y=570883.970

Repertoriul Arheologic Național

Cod RAN	117569.01		
Cod LMI (lista monumentelor istorice)	MS-I-s-B-15442		
Nume	Necropola din epoca migrațiilor de la Valea Largă – „Capul satului”		
Unitate administrativă	Comuna Valea Largă, județ Mureș		
Localitate	Valea Largă		
Categorie / Tip	Descoperire funerară		
Data ultimei modificări a fișei	01.08.2012		
Descoperiri în cadrul sitului:			
Categorie/ Tip	Epoca (Datare)	Cultura/ Faza culturală	Descriere/ Observații
Necropolă	Epoca migrațiilor (sec.VII d.Hr.)	neprecizată	
1. DMAȘI, Proiectul Listei Monumentelor Istorice, 1991 [Proiect LMI] (sursa fișei de sit)			
2. Lista Monumentelor Istorice, MO nr.646 bis/16/07/2004, Ordinul ministrului culturii și cultelor nr.2.314/2004, vol.II, București, 2004, 1746, 230 [Ordin MCC] (sursa fișei de sit)			
2. Lazăr, Valeriu, Repertoriul arheologic al județului Mureș, Casa de Editură "Mureș", Târgu Mureș, 1995, 270 [Repertoriu] (sursa fișei de sit)			

Sursa: Repertoriul Arheologic Național

- **Monumente de arhitectură propuse**

Biserica de « Adormirea Maicii Domnului » din satul Valea Largă

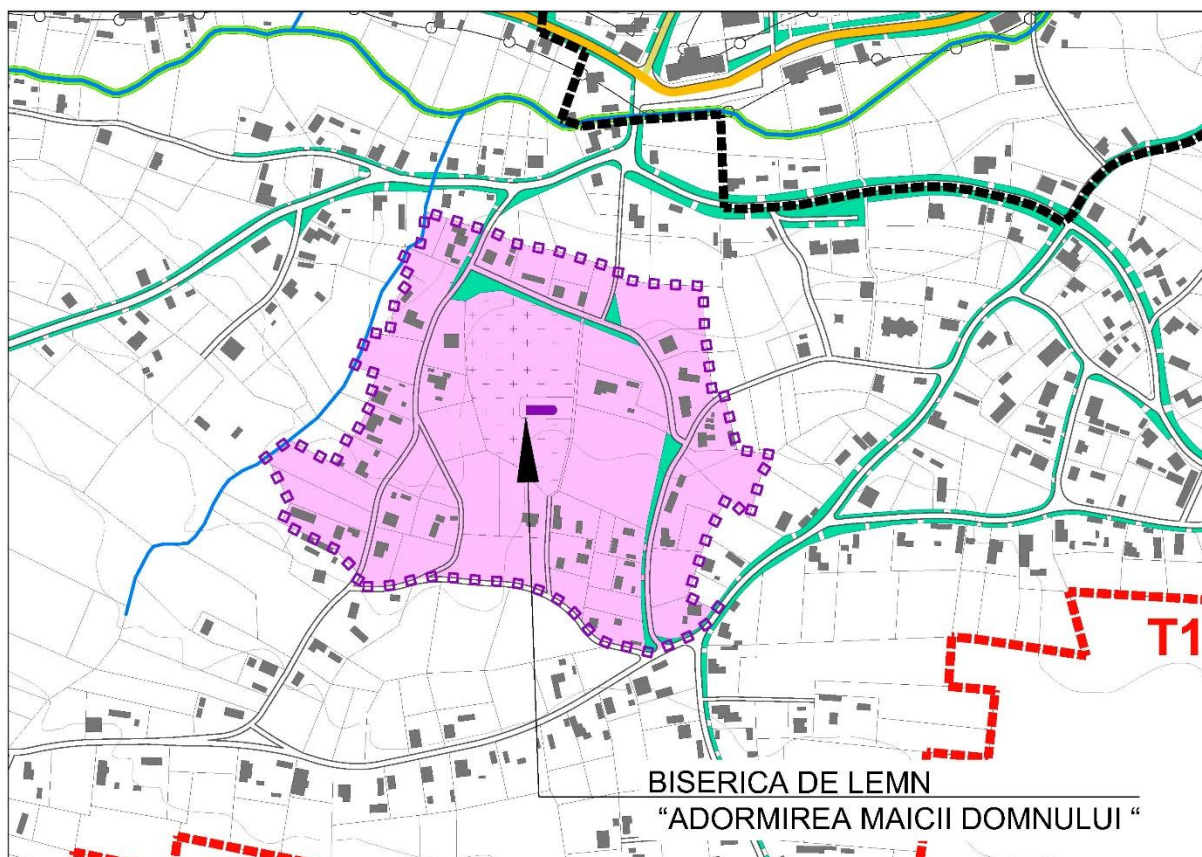

Construcția bisericii se realizează la sfârșitul sec. XVII (1685-1695) din lemn, fără turn, planul acesteia fiind o navă alcătuită din naos și pronaos, acoperită cu o boltă semicilindrică, rezemată pe console.

Absida altarului este decroșată, poligonală cu 5 laturi, acoperită cu o boltă troconică.

La sfârșitul sec. XIX i se adaugă un spațiu al pronaosului, pentru ca la începutul sec. XX pridvorul de zid și clopotniță.

**Lista coordonatelor zonei de protecție propuse a Bisericii de lemn
« Adormirea Maicii Domnului » sat Valea Largă:**

1. X=428630.820 Y=569218.497	35. X=428721.148 Y=568951.116
2. X=428669.788 Y=569206.611	36. X=428718.318 Y=568952.768
3. X=428675.317 Y=569205.267	37. X=428713.174 Y=568955.386
4. X=428696.811 Y=569195.860	38. X=428697.861 Y=568960.629
5. X=428722.938 Y=569191.091	39. X=428685.490 Y=568962.447
6. X=428762.398 Y=569179.194	40. X=428668.432 Y=568963.425
7. X=428764.885 Y=569178.940	41. X=428643.767 Y=568965.713
8. X=428763.819 Y=569172.549	42. X=428632.631 Y=568965.402
9. X=428786.161 Y=569168.824	43. X=428621.220 Y=568963.386
10. X=428823.162 Y=569167.037	44. X=428608.538 Y=568960.125
11. X=428824.322 Y=569137.217	45. X=428598.985 Y=568959.026
12. X=428830.243 Y=569088.799	46. X=428588.143 Y=568959.194
13. X=428838.285 Y=569089.953	47. X=428581.407 Y=568959.619
14. X=428846.975 Y=569053.853	48. X=428586.019 Y=568966.706
15. X=428862.843 Y=569051.522	49. X=428583.467 Y=568969.392
16. X=428871.884 Y=569050.193	50. X=428567.559 Y=568985.360
17. X=428863.718 Y=569037.353	51. X=428531.246 Y=569003.122
18. X=428855.247 Y=569006.683	52. X=428537.305 Y=569017.030
19. X=428839.985 Y=569021.030	53. X=428521.112 Y=569048.802
20. X=428825.948 Y=568993.538	54. X=428537.025 Y=569060.625
21. X=428812.556 Y=568952.228	55. X=428567.759 Y=569043.628
22. X=428830.283 Y=568943.717	56. X=428578.443 Y=569064.643
23. X=428832.014 Y=568942.472	57. X=428581.725 Y=569062.975

24. X=428824.148 Y=568932.081
 25. X=428814.717 Y=568925.057
 26. X=428802.405 Y=568919.675
 27. X=428787.423 Y=568913.292
 28. X=428783.585 Y=568914.125
 29. X=428754.621 Y=568921.104
 30. X=428750.495 Y=568923.029
 31. X=428746.739 Y=568925.937
 32. X=428740.798 Y=568932.864
 33. X=428739.290 Y=568935.158
 34. X=428731.411 Y=568943.614

58. X=428593.045 Y=569085.243
 59. X=428591.088 Y=569086.003
 60. X=428597.567 Y=569106.345
 61. X=428581.808 Y=569111.364
 62. X=428585.741 Y=569119.947
 63. X=428591.263 Y=569135.397
 64. X=428605.788 Y=569132.891
 65. X=428609.952 Y=569157.026
 66. X=428622.533 Y=569174.188
 67. X=428612.719 Y=569179.623
 68. X=428619.126 Y=569193.645
 69. X=428628.083 Y=569198.656
 70. X=428629.905 Y=569207.515

5. RECOMANDĂRI ÎN VEDEREA ELABORĂRII REGLEMENTĂRIILOR URBANISTICE ALE PLANULUI URBANISTIC GENERAL REACTUALIZAT

5.1. PROTEJAREA FONDULUI CONSTRUIT

Față de LMI 2015, au fost identificate următoarele obiective:

- Biserica de « Adormirea Maicii Domnului », sat Valea Largă

Centralizator monumente istorice clasate și propuse comuna Valea Largă

Categorii de monumente istorice:	Categorii după natura obiectivului:	Nr. monumentelor istorice: pe grupe valorice		Total
		A	B	
		valoare națională și universală	reprezentative pt. patrimoniul cultural local	
Sit - s	Arheologic – I	1	0	1
Monument - m		0	0	0
Ansamblu - a	Arhitectură – II	0	0	0
Monument - m		0	0+1	0+1
TOTAL		1	0	1+1

Notă: cu roșu s-au evidențiat monumentele istorice propuse

5.2. ZONE / SUBZONE / UTR-URI ÎN COMUNA VALEA LARGĂ

Zona de protecție a monumentelor de arhitectură propuse (ZP)

Zona instituții și servicii publice:

- ZC Subzona centrală
- ISP Subzona instituții și servicii publice dispersate:
 - sport
 - administrative, financiar-bancare, cultură, comerț
 - turism
 - învățământ, culte
 - sănătate, asistență socială

Zona locuințe și funcțiuni complementare cu regim mic de înălțime (LFC)

Zona unităților industriale și de depozitare (UID)

Zona unităților agricole (UA)

Zona spațiilor verzi, perdele de protecție (SV)

- SV1 Subzona spații verzi publice amenajate
- SV2 Subzona perdele de protecție

Zona de gospodărie comunală (GC)

Zona cu destinație specială – TDS-MAN (DS)

Zona tehnico-edilitare (TE)

Zona căilor de comunicație rutieră și a construcțiilor aferente (CC)

Terenuri agricole (TA)

Terenuri neproductive (N)

Ape (A)

Păduri (P)

Zone naturale protejate (ZNP)

Situri arheologice (SA)

5.3. REGLEMENTĂRI URBANISTICE ÎN VEDEREA ELABORĂRII RLU AFERENT PUG COMUNA VALEA LARGĂ

- **Utilizări admise**

Pe teritoriul administrativ al comunei nu exista monumente istorice clasate, în afara unui monument arheologic, care va fi protejat conf. Reglementarilor în vigoare pentru situri arheologice.

Propunerea de clasare a Bisericii de lemn din Valea Largă , implică delimitarea unei zone de protecție și măsuri aferente pentru parcelele din această zonă.

La clădirile existente, propuse spre clasare:

- se mențin fără transformări în afara revenirii la forma originală și se vor conserva / restaura / reabilita, iar pentru cele care depreciază aspectul zonei se vor lua măsuri pentru ameliorarea situației și se va îmbunătăți aspectul, astfel încât să se încadreze în context și să respecte specificul arhitectural al localității, fără să altereze substanța autentică și să permită punerea în valoare a volumetriei, planimetriei, elementelor spațiale, șarpantei, tâmplăriei, finisajelor și componentelor artistice originale.
- măsurile de conservare se extind la elemente arhitecturale interioare / împrejurii și se propun pe baza unor proiecte de specialitate.
- principiul de alegere a unei noi funcțiuni este cel de adaptare a acestei funcțiuni la caracteristicile clădirii și ale zonei și nu de modificare a clădirii în raport cu funcțiunea dorită.
- funcțiunile propuse la corpurile secundare de pe o parcelă nu vor intra în contradicție cu cele ale corpurilor principale cu valoare istorico-arhitecturală.

La clădirile existente, care nu sunt monumente:

- pot fi conservate, ameliorate, extinse sau înlocuite cu alte construcții; înlocuirea lor se va face prin construcții cu aceeași amprentă la sol sau cu construcții care pot modifica suprafața construită la sol existentă cu +/- 20 %, dar nu mai mult de 30 mp, sub rezerva conformării cu regulile care susțin continuitatea și coerența spațială, general aplicabile în zonă.
- extinderea se va realiza în special la aceeași înălțime cu a volumelor existente pe parcelă (specificul zonei sunt clădirile P) dar și în vecinătățile imediate, pentru păstrarea coerenței mediului construit.
- se admit și extinderi ale construcțiilor existente, având ca obiect realizarea unor condiții corespunzătoare de confort (creare de bucătărie, grupuri sanitare, scări, camere) ținând cont de volumetria existentă în contextul urban , fără supraînălțări care nu sunt specifice zonei .
- se admite demolarea clădirilor existente fără valoare care nu pot face obiectul unor lucrări de refuncționalizare sau de îmbunătățire a confortului, în cadrul unor operațiuni de amenajare publică sau privată de asanare a terenurilor, tipologia arhitecturală modernă a clădirilor nou propuse urmând să respecte specificul local al unei zone etnografice mai largi, din punct de vedere al volumetriilor nou

propușe dar în special al materialelor tradiționale de construcție sau finisaj (lemn, zidărie de cărămidă, țiglă pentru învelitoare)

- se vor evita materiale nespecifice de finisaj, toată gama de culori stridente atât la realizarea finisajelor fațadelor cât în mod special la materialul învelitorilor (ex. tabla ondulată, tabla albastră); amenajările exterioare/pavaje vor utiliza în mod preferențial materiale naturale locale (piatra, piatra de râu).

În spațiile neconstruite publice / private:

- se vor reamenaja spațiile publice de tip piață sau care caracterizează trasee pietonale și spațiile verzi clasate/delimitate ca zone naturale protejate sau zone de peisaj (natural și antropic).
- se vor reface plantații de aliniament specifice, cu pomi fructiferi, în lungul drumurilor principale și se va păstra specificul de preponderență a spațiilor verzi (cultivate, livezi).

• Utilizări permise cu condiții

Intervențiile care se efectuează asupra imobilelor care nu sunt monumente istorice, dar care se află în zona de protecție a monumentelor istorice/arheologice se autorizează pe baza avizului Ministerului Culturii și Cultelor sau, după caz, al serviciilor publice deconcentrate ale Ministerului Culturii și Cultelor și a celorlalte avize, potrivit dispozițiilor legale în vigoare.

- Derogările de la prezentul regulament – reglementări diferite privind utilizarea terenului, regimul de construire, amplasarea clădirilor față de aliniament, relațiile față de limitele laterale sau posterioare ale parcelei, înălțimea clădirilor, coeficientul de utilizare a terenului, procentul de ocupare a terenului se pot institui numai prin PUZCP / PUZ aprobat conform legii.
- Amplasarea de statui/monumente de for public și monumente comemorative se va face numai cu avizul Direcției Județene pentru Cultură Culte și Patrimoniu Cultural Național;
Pentru orice utilizări se va ține seama de condițiile geotehnice și de zonare seismică.

ZONA SITURILOR ARHEOLOGICE

• Utilizări admise

În zonele siturilor arheologice, este necesar ca pentru toate lucrările care afectează solul, indiferent de caracter - privat sau comunitar, edilitar sau industrial, gospodăresc, utilitar sau agricol, să se solicite supraveghere arheologică.

Supravegherea arheologică este operațiunea planificată, limitată în timp, nedistructivă și/sau intruzivă ce are drept scop observarea, înregistrarea datelor și cercetare ce se desfășoară în același timp cu alte lucrări de teren ce nu au caracter arheologic. Supravegherea arheologică se desfășoară pe o arie limitată acolo unde

există posibilitatea ca lucrările aflate în desfășurare să afecteze sau să distrugă patrimoniul arheologic mobil sau structuri constructive arheologice. Rezultatul supravegherii arheologice este un Raport de supraveghere arheologică și, dacă este cazul, o arhivă.

Supravegherea arheologică nu se referă la situațiile în care se produc descoperiri întâmplătoare (care pot determina elaborarea și punerea în practică a unui proiect arheologic) și nu este aplicabilă nici situațiilor în care este necesară monitorizarea conservării patrimoniului arheologic in situ.

Evaluarea de teren este operațiunea planificată, limitată în timp, nedistructivă și / sau intruzivă ce are drept scop determinarea prezenței sau absenței materialelor arheologice, a structurilor, complexelor, artefactelor sau ecofactelor într-o zonă delimitată. În cazul descoperirii de bunuri arheologice, evaluarea de teren definește distribuția lor spațială, caracterul lor și starea de conservare, permițând o apreciere a valorii lor pe plan local, județean, regional, național sau internațional. Scopul evaluării de teren este pentru a aprecia dacă un proiect de cercetare arheologică trebuie elaborat.

- **Utilizări admise cu condiționări**

În teritoriul sitului arheologic și în zona sa de protecție se vor face intervenții numai după terminarea procedurilor de investigare, decizie și aprobare a măsurilor de protejare.

În zonele de protecție ale monumentelor istorice, instituite conform Legii nr. 422/2001 republicată, pentru avizarea oricăror intervenții – amenajări, construcții, demolări de construcții parazitare - este necesară realizarea unor documentații de urbanism de tip PUZ.

În cazul în care prin măsurile de intervenție se decide realizarea unor amenajări, este necesară semnalizarea siturilor și asigurarea măsurilor de protecție a acestora (pază).

Autorizație de construire sau de desființare este condiționată de obținerea unei aprobări administrative bazată pe o decizie științifică (Raport de săpătură sau Raport de supraveghere arheologică semnat de un arheolog atestat de Ministerul Culturii și Cultelor).

Cercetarea arheologică preventivă este prioritară în cazul intervențiilor în subsol, în zone cu patrimoniu arheologic și se realizează în cazul următoarelor intervenții / lucrări:

- a) construire, modificare, extindere sau reparare privind căi de comunicație, dotări tehnico-edilitare, inclusiv subterane și subacvatice, excavări, exploatare de cariere, construcția de rețele magistrale, amenajări pentru îmbunătățiri funciare, rețele de telecomunicații, amplasarea de relee și antene de telecomunicații, lucrări de cercetare și de prospectare a terenurilor - foraje și excavări - necesare în vederea efectuării studiilor geotehnice, amplasarea balastierelor și a sondelor de gaze și petrol, precum și orice alte lucrări care afectează suprafața solului și subsolul;
- b) în zonele cu patrimoniu arheologic reperat;

- c) indiferent dacă se execută în intravilanul sau extravilanul localităților;
- d) indiferent de forma de proprietate a terenului;
- e) întreprinse în zonele cu patrimoniu arheologic cunoscut și cercetat;
- f) determinate de lucrările de restaurare parțială / totală a monumentelor istorice.

Toate etapele cercetării arheologice, constând în inventariere, diagnostic, săpătură, supraveghere și intervenții asupra materialului arheologic, vor fi întreprinse folosindu-se toate acele metode, tehnici și practici specifice considerate necesare pentru a obține maximum de informații referitoare la patrimoniul arheologic din zona cercetată și se realizează numai pe baza unei autorizații.

Executantul cercetării arheologice redactează Raportul de cercetare arheologică preventivă, realizat conform Standardelor și Procedurilor arheologice, aprobate prin Ordinul MCC.

Până la descărcarea de sarcină arheologică terenul care face obiectul cercetării este protejat ca sit arheologic, conform legii.

Certificatul de descărcare de sarcină arheologică, pentru siturile clasate în grupa A, se aprobă de către Comisia Națională de Arheologie.

Supravegherea arheologică înregistrează patrimoniul arheologic descoperit pe parcursul unor lucrări de investiții publice sau private și poate propune, dacă este necesar, punerea în practică a unui proiect de săpătură arheologică.

Supravegherea arheologică este operațiunea planificată, limitată în timp, nedistructivă și/sau intruzivă ce are drept scop observarea, înregistrarea datelor și cercetarea ce se desfășoară în același timp cu alte lucrări de teren ce nu au caracter arheologic.

Supravegherea arheologică se desfășoară pe o arie limitată acolo unde există posibilitatea ca lucrările aflate în desfășurare să afecteze sau să distrugă patrimoniul arheologic mobil sau structuri constructive arheologice. Rezultatul supravegherii arheologice este un Raport de supraveghere arheologică și, dacă este cazul, o arhivă.

Supravegherea arheologică nu se referă la situațiile în care se produc descoperiri întâmplătoare (care pot determina elaborarea și punerea în practică a unui proiect arheologic) și nu este aplicabilă nici situațiilor în care este necesară monitorizarea conservării patrimoniului arheologic in situ.

Evaluarea de teren este operațiunea planificată, limitată în timp, nedistructivă și / sau intruzivă ce are drept scop determinarea prezenței sau absenței materialelor arheologice, a structurilor, complexelor, artefactelor sau ecofactelor într-o zonă delimitată.

În cazul descoperirii de bunuri arheologice, evaluarea de teren definește distribuția lor spațială, caracterul lor și starea de conservare, permițând o apreciere a valorii lor pe plan local, județean, regional, național sau internațional.

Rezultatul unei evaluări de teren este Raportul de evaluare de teren.

Scopul evaluării de teren apreciază dacă un proiect de cercetare arheologică trebuie elaborat.

• Concluzii

Comuna poate avea o dezvoltare durabilă în viitor deși din punct de vedere al patrimoniului construit sau memorial, aceasta nu beneficiază de nici un obiectiv pe teritoriul său, dar poate atinge acest obiectiv dacă va urmări punerea în valoare a cadrului natural, dacă va adapta componenta agro-zootehnică la noile tendințe ale pieței (inclusiv prin atrageri de noi profile), dacă va dezvolta sectorul serviciilor și își va moderniza infrastructura și dacă va promova un tip de turism adaptat condițiilor locale.

Pentru dezvoltarea turismului nu vor fi neglijate obiective ca :

- protejarea cadrului natural și sporirea accesibilității către zone protejate naturale sau zone de peisaj deosebite
- dezvoltarea unui cadru construit nou care va valorifica/utiliza elemente și materiale din arhitectura tradițională a zonei , pentru ameliorarea peisajului construit existent (utilizarea "Ghidului de Arhitectura pentru încadrarea în specificul local în mediul rural – ZONA CAMPIA TRANSILVANIEI", OAR, Dec. 2016)
- promovarea tradiției în domeniul folclorului și artizanatului (ex. festivalul Tradiții Folclorice și Meșteșugărești);
- târgurile;
- promovarea artei culinare tradiționale ș.a
- industria casnică artizanală.
- promovarea investițiilor în domeniul structurilor de primire și agrement;

arh. Catalina Dana PREDA

dr. arheolog Florin-Gheorghe FODOREAN

